REJENT HENRYK DRZEWIECKI

STUDJA I MATERJAŁY DO DZIEJÓW NOTARJATU W POLSCE

CZĘŚĆ I
OGÓLNA

SEMINARJUM HISTORYCZNO-PRAWNE
INW: 248
DZ: V-499a
UNIW. JAGIEL.

Wydz. Bibl. Prawnicza
1806092232

Staatsbibliothek Krakau

SKŁAD GŁÓWNY U GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA
1928

DRUK ST. NIEMIRY SYN i S-ka
pod zarządem Józefa Puchalskiego.
Warszawa Pl. Napoleona 4, tel. 76-40.

Studja i materjały do dziejów notarjatu w Polsce.

ŹRÓDŁA.

Uchwały Sejmu Grodzieńskiego z roku 1793.
Księgi Kościelne Wyszkowskie.
Stanisław Zawadzki. Prawo Cywilne. 1861.
A. Niemirowski. Wykład Notarjatu. 1876.
J. W. Bandtkie — Historja Prawa Polskiego. 1850.
„Urządzenie Aktowe" (Protokóły rezolucyj Komisyj Rządzącej. Archiwum przy ulicy Jezuickiej w Warszawie Nr. 5, S. Z.).
Stanisław Krzyżanowski — Księgi Ławnicze Krakowskie.
Franciszek Piekosiński. Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa (Monumenta, IV).
Stanisław Kutrzeba — Historja źródeł dawnego prawa polskiego.
X. Teodor Ostrowski — Prawo Cywilne Narodu Polskiego. 1787.
Józef Rafacz — Dawny proces polski. 1925.
Stanisław Estreicher — Początki prawa umownego. 1901.
Volumina Legum.

Niniejsze uwagi kreślę w celu uzupełnienia niemi pracy mej pod tytułem „Zarys dziejów notarjatu w Polsce".

Wobec niemożności objęcia naraz całego materjału, dotyczącego historji notarjatu polskiego, realizuję plan mój częściowo, korzystając przedewszystkiem z materjału książkowego; do wykonania jeszcze pozostaje większa część pracy, mianowicie wyzyskanie archiwów i bibljotek stołecznych. Jeżeli mi się to nie uda, albowiem prowadzę kancelarję rejentalną na prowincji, skorzystam z przysłowia: feci, quod potui, faciant meliora potentes.

Dotychczasowe moje prace, mianowicie pomieniony „Zarys dziejów notarjatu w Polsce", oraz szkic „O izbach notarjalnych" uważam za wstęp do obszerniejszego studjum nad historją notarjatu polskiego, do czego niezbędne są długie badania archiwalne.

Przy wskazaniu źródeł do pierwszej z pomienionych prac moich zostały pominięte: „Dawny proces polski" prof. Józefa Rafacza, „Historja organizacyi sądownictwa w Królestwie Polskiem" A. Heylmana, „Zarys historyi adwokatury w Polsce" Stanisława Cara, i t. II „Monumenta" w opracowaniu A. Z. Helcla, co niniejszem prostuję. Czuję się w obowiązku złożyć podziękowanie Panu Profesorowi Józefowi Rafaczowi za łaskawe udzielenie mi cennych wskazówek z zakresu dawnego prawa polskiego, a Księdzu Dziekanowi Wiktorowi Mieczkowskiemu za użyczenie mi Ksiąg Parafji Wyszkowskiej.

Dalszy ciąg studjów moich nad notarjatem polskim obejmował by, jako części poszczególne: analizę historyczną aktu notarjalnego, kwestję języka polskiego w aktach XVI i XVII wieku, stosunek sądów kasztelańskich do sądownictwa dobrowolnego, sądownictwo dobrowolne na Litwie i Rusi przed wprowadzeniem Statutu Litewskiego, kwestję aktów, zeznawanych: w kancelarjach sejmowych, w metrykach: koronnej i litewskiej i przed generalnym starostą Wielkopolskim, akta epoki rozbiorowej i wogóle zbadanie ważniejszych momentów w rozwoju historycznym notarjatu w Polsce; zbadanie wyszczególnionych kwestyj wymaga przedewszystkiem prac archiwalnych.

Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce. Geneza regenta i pisarza hipotecznego. O pisarzu i regencie według uchwał sejmu Grodzieńskiego z roku 1793. O przyjmowaniu aktów dobrej woli według „Urządzenia Aktowego". Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej. O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wyszkowie nad Bugiem. O języku polskim w dawnych aktach sądowych. O generale Wielkopolskim. O klauzuli egzekucyjnej. O pieczęciach rejentów na terrytorjum okkupacyjnem podczas wojny światowej. Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej woli. Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrowskiego.

Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce.

W aktach dobrej woli najdawniejszych, dotyczących aljenacji lub zastawu dóbr ziemskich, które to akty były w Polsce zeznawane wobec króla, księcia dzielnicowego lub wojewody, figurowało zwykle pięciu lub sześciu świadków zeznania aktu, w tej zaś liczbie zazwyczaj było dwóch pisarzów czyli notarjuszów (scriba, notarjus).

W akcie po wyszczególnieniu imienia i nazwiska, tytułu, względnie miejsca pochodzenia owych świadków, dodawano formułę: „et aliis quam plurimis fide dignis", to jest i wobec innych jaknajliczniejszych wiarogodnych świadków; inaczej mówiąc, świadkami byli, oprócz szczegółowo wymienionych, wszyscy obecni, akt więc zeznawany był „coram publico", wobec wszystkich, i w ten obrzędowy sposób nadawano aktowi charakter publiczności oraz pewności.

Pochodzenie tej obrzędowości należy objaśnić w ten sposób, że, kiedy aktów piśmiennych jeszcze nie było i przejście praw własności do nieruchomości wyrażano zapomocą podania zielonej gałązki lub włożenia czapki sprzedającego na głowę nabywcy, chciano urzędowość i pewność danej tranzakcji zastąpić obrzędowością, wyrażającą się przez obecność jaknajwiększej ilości wiarogodnych świadków, którzy by mogli ową tranzakcję w każdej chwili stwierdzić. Wogóle najdawniejszemi formami stwierdzenia umowy były: klątwa na niedotrzymujących umowy, ofiara na rzecz świątyń czy biednych i przysięga.

Na znak, iż na zgubę narażony będzie wiarołomny kontrahent, łamano lub rzucano na ziemię: laskę, nóż, słomę. Z ofiarami na rzecz bogów była połączona uczta, jako symbol pojednania się kontrahentów; w następstwie moment sakralny odpada i pozostaje po dziś dzień praktykowane „oblanie" umowy „biberagium" czyli „litkup" (lit — obstwein); około XIII wieku litkup przechodzi z Niemiec do Polski; symbolem związania się czyli zobowiązania się przez umowę służyło połączenie rąk kontrahentów, także wręczenie pierścienia; w następstwie porządek prawno-religijny ustępuje miejsca prawno-państwowemu.

Zczasem, w aktach, zeznawanych w sądach lub w urzędach, to jest coram judicio czy też coram officio, ilość świadków zmalała do dwóch ze względu na zwiększający się autorytet instytucyj państwowych, oraz ich funkcjonarjuszów, tak że obrzędowość zostaje zastąpiona przez urzędowość aktu.

W ostatnich czasach system dwuświadkowy został ograniczony; mianowicie według ustawy z dnia 5.VII-1926 (Dz. Ust. Nr. 72), przy aktach odwołania testamentu, oraz przy wszelkich aktach, jeżeli chociaż jedna ze stron nie umie lub nie może pisać, albo jest ślepa, głucha, niema czy głuchoniema, jest konieczna obecność dwóch świadków i ciż świadkowie mogą stwierdzić tożsamość osób, uczestniczących w akcie; w innych wypadkach obecność świadków jest zbyteczna i rejent sam, jako osoba urzędowa, jest uprzywilejowanym świadkiem aktu.

Geneza regenta i pisarza hipotecznego.

Ksiądz pijar Teodor Ostrowski, który w roku 1787 wydał podręcznik prawa cywilnego polskiego w języku polskim, mówi (t. II, str. 18), że istotną zasadą sądów polskich jest pisarz sądowy; rutynowany pisarz czyli sekretarz sądowy tembardziej był ceniony, że trudno było w dawnej Polsce o sędziów wykwalifikowanych.

Początkowo, kiedy sądy funkcjonowały nie stale, lecz tylko podczas roków czyli kadencyj sądowych, pisarz sądowy był mniej obarczony pracą; z chwilą wprowadzenia stale funkcjonujących kancelaryj przy officium castrense w wieku XVI oraz zapoczątkowania hipoteki polskiej praca pisarza zwiększa się.

Pisarz sądowy miał do pomocy podpisarzów czyli podpisków; jeden z nich, zawiadujący wewnętrzną stroną kancelarji sądowej, otrzymuje miano regenta, do zakresu działalności którego należało też przyjmowanie aktów dobrej woli; drugi z podpisarzów, który, należy przypuszczać, prowadził zapisy hipoteczne, był prototypem pisarza hipotecznego. Termin „pisarz hipoteczny“ figuruje dopiero w ustawach hipotecznych 1818 i 1825 roku, zastępując uprzednio istniejący tytuł „konserwatora“.

Oczywiście, początkowo podział pracy kancelaryjnej między pisarza, podpisarza hipotecznego i rejenta nie był ścisły i jeden drugiego zastępował. Termin pisarz i regent, zarów-

no w uchwałach sejmu Grodzieńskiego z roku 1793, jak i później, zlewa się w jedno miano pisarza aktowego. W roku 1808 mianowano przy Warszawskim Sądzie Apelacyjnym dwóch pisarzy aktowych z prawem przyjmowania aktów w obrębie całego kraju; termin „notarjusz" zamiast terminów: „regent" czy „pisarz aktowy" powstaje w Polsce porozbiorowej pod wpływem prawodawstwa Napoleona; przez ustawy hipoteczne z 1818 r. i 1825 r. wydane dla Królestwa Kongresowego, został wyraźnie określony charakter regenta i pisarza hipotecznego. Należy zaznaczyć, że w dniu 1 stycznia 1823 roku w Krakowie została ogłoszona analogiczna ustawa hipoteczna, która przetrwała tam do chwili wprowadzenia kodeksu austrjackiego, to jest do dnia 23 marca 1855 r. Urzędowego pisarza umów, od wieku XVII począwszy, oficjalnie i w potocznej mowie zwykle nazywano regentem czyli rejentem; termin ten przeszedł i do literatury (Pan Tadeusz, Zemsta) i po dziś dzień jest w użyciu; niepopularny zaś termin „notarjusz", aczkolwiek ustawowo obecnie przyjęty, brzmi obco; w dawnej Polsce oznaczał on pisarza wogóle (notarius, scriba), w Polsce zaś porozbiorowej był narzucony przez prawodawstwo francuskie i rosyjskie; w mowie potocznej i w ustawach hipotecznych polskich używa się i obecnie terminu regent czyli rejent.

O pisarzu i regencie według uchwał ostatniego sejmu Grodzieńskiego z r. 1793.

Rota przysięgi regenta według uchwał sejmu Grodzieńskiego z roku 1793 jest zasadniczo ta sama, co ustanowiona przez konstytucję sejmową z roku 1768 (V. L. VII. f. 709), z tą tylko różnicą, że jest całkowicie przytoczona w języku polskim bez domieszki łaciny.

Pomieniona przysięga, charakteryzująca obowiązki regenta na schyłku wieku XVIII, brzmi w następujący sposób: „Ja przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż, mając powierzone akta do przyjęcia wszelkich tranzakcyj, one wiernie sprawować będę, rekognicje wszelkie stosownie do zeznawania

i przełożenia podającego przyjmować i oszukania wszelkiego między zeznającemi przestrzegać będę. Też rekognicje i tranzakcje wszelkie sam swoją ręką, nikomu protokułu nie pozwalając w Kancelaryi, a nie w gospodzie wpisywać będę i rekwirującym zaraz wydawać bez depaktacji nie omieszkam i od suscepty więcej wymagać nadto, jak jest w teraźniejszej ustawie nie będę, od extraktów więcej płacić, jak od arkusza ścisłym charakterem po złotemu jednemu nie dopuszczę i palestrantów przy kancelaryi będących w tem pilnie przestrzegać będę, a nieposłusznych temu prawu sądowi donieść powinienem, żadnego nie mając względu, tak na bogatego, jako i na ubogiego, na obywatela lub przychodnia, na przyjaciela lub nieprzyjaciela, każdemu według Boga i sumienia przyjmować i nic przeciwnego prawu w tranzakcjach podpisywać obliguję się. Tak mi Panie Boże dopomóż".

W części II art. IV uchwał sejmu Grodzieńskiego z 1793 roku, gdzie traktuje się o urządzeniu miast, wspomina się i o regencie miejskim, mianowicie, że w miastach głównych magistrat składać się ma: z 12 radców, z pomiędzy których jeden będzie Prezydentem, a także z Pisarza, Regenta i Syndyka. Do obowiązków regenta, między innemi, należało: zastępować pisarza, zarządzać archiwum, przyjmować sporządzenie tranzakcyj kupna i przedaży dóbr w mieście tudzież innych aktów perpetuitatis, przyjmować zapisy, wydawać extrakty, sporządzać inwentarze majątków; pisarz i regent winni składać przysięgę na obradach ekonomicznych. W miastach głównych sądy ordynaryjne, składać się miały: z wójta, radców, ławników, pisarza i regenta sądowego.

Regent-archiwista trybunalski pełnił obowiązki stale, regent zaś dekretowy był wybierany tylko na czas trwania trybunału, lecz nie więcej, niż cztery razy zrzędu.

O „Urządzeniu Aktowem".

Zdobywszy ziemie polskie, zabrane uprzednio przez Prusy, Napoleon oddał je pod zarząd Komisji Rządzącej.

Przed wprowadzeniem Kodeksu Napoleona Komisja Rządząca, mając na widoku uregulowanie sądownictwa dobrowolnego, wydała ustwę, z dnia 6 czerwca 1807 roku, pod tytułem „Urządzenie Aktowe", składającą się z dziewięćdziesięciu siedmiu paragrafów. Według § 19 „Urządzenia", na zgłoszenie się stron, żądających od sądu przyjęcia tranzakcyi, wyznaczony będzie do suscepty sędzia lub komornik lub asesor w działaniu dobrowolnego sądownictwa „doskonałą wprawę mający" oraz jeden przysięgły protokulista, gdzie zaś się znajdują pisarze aktowi, nie potrzeba dalszego zgłoszenia, ale strony wprost udadzą się do nich; zatwierdzenie i wydanie aktu należało do Sądu (§ 66).

Na zasadzie art. 18 instrukcyi hipotecznej ministra sprawiedliwości, z dnia 21.IX 1809 roku, zostali ustanowieni konserwatorowie hipotek powiatowi i departamentowi, przemianowani następnie w pisarzów hipotecznych.

Według dekretu królewskiego z dnia 11 lipca 1809 roku (art. 7), nikt nie może zostać pisarzem aktowym bez złożenia egzaminu asesorskiego i odbycia praktyki.

Organizacja notarjatu w Królestwie Kongresowem zasadzała się na przepisach o organizacyi władz sądowych (postanowienie królewskie z dn. 4 lipca 1808 roku) oraz na późniejszych ustawach i instrukcjach hipotecznych.

Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej.

W miastach, miasteczkach i osadach sądownictwo sporne, zarówno jak i dobrowolne, wykonywali: wójt (advocatus) z ławnikami (scabini), radni, burmistrz (consules), ich zastępcy (proconsules) i magistrat (praetorium); sądownictwo to dotyczyło nie tylko mieszczan, lecz i szlachty, zamieszkałej w mieście. Sąd wójta i ławników zwał się judicium juratum, albowiem wójt i ławnicy byli przysięgli; sąd, zwany judicium bannitum, roztrząsał sprawy naruszenia spokojności, choć i przed tym sądem również zeznawano akta dobrej woli.

Sąd miejski odbywał się zwykle co pół miesiąca i nosił nazwę judicuim expositum; dla chwilowo przebywających w mieście sąd mógł być zwoływany na każde żądanie i zwał się wtedy judicium emptum; ważniejsze sprawy sądzono trzy razy do roku; sąd taki nazywano judicium magnum.

Z ksiąg ławniczych krakowskich w opracowaniu St. Krzyżanowskiego, oraz z ksiąg miejskich krakowskich w opracowaniu Fr. Piekosińskiego (Monumenta, IV) przytaczam niżej po jednej inskrypcyi.

Na stronnicy ósmej pomienionych ksiąg ławniczych figuruje następująca inskrypcja, dotycząca sprzedaży nieruchomości w Czarnej Wsi przez Małgorzatę i jej córkę, Katarzynę, wobec ich opiekuna, Mikołaja Stolczila, — Henslinowi: Judicium magnum feria sexta Iohannis et Pauli (26 Junii 1366), Advocatus Otto Westfal, co znaczy: sąd wielki, w piątek, dnia 26-VI-1366 roku, wobec wójta, Ottona Westfala:

In eodem judicio praedicta domina (Margaretha) cum filia sua Catherina, quarum tutor inibi Nicolaus Stolczil fuerat, Henslino (predicto) resignavit ortum *) in Nigra villa.

Na stronnicy 365 t. IV „Monumenta medii aevi historica" znajdujemy następujący zapis, dotyczący sprzedaży domu w Kazimierzu przez Małgorzatę, wdowę po Stanisławie, małżonkom Andrzejowi i Dorocie: 1440 die 20 mensis Junii, Casimiriae, Margaretha vidua Stanislai domum suam Casimiriae sitam Andreae Boromeo et Dorotheae uxori ipsius confert. Zapis ten w całej rozciągłości brzmi, jak następuje: Nos Johannes Briganth, Johannes Romer, Nicolaus Frioff, Petrus Zolko, Mathias Bargil, Cristinus Schrolle, Nicolaus tutor, Martinus Bialucha et Sigismundus contrifex, jurati civitatis Casimiriensis recognoscimus publice universis, presenciam notitiam habituris, quod nostri coram judicio bannito per nos more consueto contestato, cui Petrus noster advocatus praesidebat, personaliter constituta honesta Margaretha, relicta Stanislai, sana corpore, bonaque

*) Uwaga: ortus oznacza stronę lub część wschodnią; możliwe jednak, że wyraz ortum został mylnie wydrukowany zamiast hortum (ogród).

sua utens ratione, non compulsa, non illecta, neque aliquo errore circumventa, sed animo suo bene deliberata, *resignavit* domum suam muratam et hereditatem penes Jacobum Stolz ex una et juxta Petrum *Holaattem* Walaachum ex altera partibus utrisque in platea Cracoviensi Casimirae funditus situatam, per Stephanum Rossa, suum verum et legitimum tutorem, coram nobis electum et constitutum, eo jure et dominio quemadmodum sola habuit et hucusque tenuit legitimeque possedit, in tali et tanta longitudine circumferenza et profunditate, Andreae Boromeo, Dorotheae suae legitimae uxori, suisque tenendam et legitime possidendam, vendendam, commutandam, alienandam, donandam in ipsorumque usus meliores et beneplacitos convertendam: hoc duntaxat excepto, quod domum prescriptam sive hereditatem nulli personae spirituali aut nobili vendere presumant, consulum consensu nostre civitatis irrequisito, Harum evidencia litterarum sigilli nostri officii juratorum appendencia munitarum. Actum et datum Casimiriae, feria secunda post Viti anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo. W przytoczonem akcie nie fugurują świadkowie i nie oznaczono ceny sprzedażnej, ani nazwisk, są tylko podane imiona stron.

O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wyszkowie nad Bugiem.

Skorzystałem z możności przejrzenia odpisów dawnych ksiąg parafji w Wyszkowie nad Bugiem z wieku XVII, w których figurują akta, zeznane przed władzami miasta Pułtuska i osady Wyszkowa, a dotyczące zapisów na rzecz kościoła w Wyszkowie, wobec czego zostały one do ksiąg parafjalnych wciągnięte; urząd Wyszkowski zwie się tutaj Officium Consulare Oppidi Viscoviensis, a urząd miejski Pułtuski (ratusz) — Praetorium Pultoviense; używano także zwrotów: coram officio et actis consularibus Pultoviensibus czy też Viscoviensibus.

Przytaczam odpis testamentu, zeznanego w języku polskim w 1691 roku przez Reginę Grabowską przed władzami osady Wyszków nad Bugiem: Actum Viscoviae, Feria Cinerum, Anno domini Millesimo sexcentesimo nonagesimo primo in praesentia famatorum: Dudzik, Proconsulis, Martini Socha, advocati, Valentini Wielgolaski, scabini jurati:

Byli ci wzwyż specyfikowani zesłani na wysłuchanie Testamentu Sławetnej Reginy Grabowskiey, która będąc chorą na ciele, ale na zmyśle bardzo dobrze zdrową, w ten sposób testament czyniła. „Obierając sobie za opiekuna Testamentu Jmci Xdza Wiewiórskiego y Pana Jana Brokowskiego Leśniczego Jaśnie Wielmożnego Imci Xdza Biskupa Płockiego. Naprzód jeżeli mię Pan Bóg z tego świata powoła, tedy Ducha mojego polecam Panu Bogu, a ziemi Ciało. Te złotych sto, które u Pana Brokowskiego Leśniczego Biskupstwa Płockiego y Małżonki Jego, które na tychże gruntach są zapisane y od których wyderkauff powinien płacić kościelną liczbą po złotych sześć y Sukcessorowie tych dóbr, którzyby zostawali na tychże gruntach, tak je dysponuję. Z tego wyderkauffu Jmci Xdzu Altarzyście na dwie msze złotych dwa, które msze święte ma odprawiać Jmć Ksiądz Wiewiórski Altarzysta Wyszkowski y sukcessorowie Jego za duszę moją. A złotych zaś cztery ubogim szpitalnym troygu na białe odzienie, którym będą rozumieć opiekunowie. Poniewasz wyderkauff anticipative zawsze płacił, tedy y w tym roku jusz dał złotych cztery, który rok się poczynał X-ma novembris Anno 1691, a kończyć się będzie ultima Octobris Anno 1692, nie zostaje więcej u Pana Brokowskiego tylko złotych dwa, które przy dokończeniu Roku ma oddać na mszę Ś.; nowinę zaś jedną pod Olszanką, która leży podle nowiny pomienionego Pana Brokowskiego, na którem dała złotych półósma, tedy tam przeznaczam używania pomienionemu Panu Brokowskiemu dotąd póki mu summa nie będzie powrócona, albo też wiecznemi czasy dopłaciwszy wytrzymać ma Pan Brokowski Walentemu Abramczykowi. — Buda, która stoi pod Ratuszem — zlecam do zawiadowania Panu Brokowskiemu która chodzi złotych dziesięciu, ktoby te pienią-

dze dał na mię mają być obrócone na obchód pogrzebowy. Małżonka zaś mojego Jakuba Grabowskiego, który, uczyniwszy podział dóbr, swoją część odebrał, od wszystkiego oddalam, jako od wiernej swojej pracy, ponieważ y za żywota y w chorobie mojej starania nie miał o mnie, tedy też y po śmierci moją niech się nie szczyci pracą". — Ex protocollo causarum rescriptum per me Notarjum Juratum Franciscum Kryliński, co znaczy, że powyższy testament został przepisany z protokułu sądowego przez przysięgłego notarjusza kościelnego Franciszka Krylińskiego.

O języku polskim w dawnych aktach sądowych.

Język łaciński utrzymał się w aktach sądowych do końca wieku XVIII. Profesor Rafacz zaznacza (Dawny Proces Polski, str. 36), że język polski został wprowadzony, jako obowiązkowy, w r. 1563 przy pisaniu aktów sądowych, a więc i aktów dobrej woli, w ziemi Oświecimsko-Zatorskiej, co dotrwało do roku 1616, kiedy i tu ustanowiono język łaciński. Było by pożądane zaznajomienie się z terminologją prawniczą i stylem owych aktów dobrej woli, pisanych popolsku, tembardziej, że pomieniony czas przypada na okres złotego wieku literatury polskiej.

O generale Wielkopolskim.

J. W. Bandtkie (Historja Prawa Polskiego, str. 421) wspomina, że starosta Wielkopolski sprawował sądy już w początku XIII wieku, a więc w epoce Piastów; zwano go wielkim sędzią, następnie zaś generałem Wielkopolskim; do jego jurysdykcji należało siedem grodów: Poznań, Kalisz, Gniezno, Kcynia, Konin, Kościana i Pyzdry. Wobec tego, że późniejsze konstytucje wspominają, iż przed generałem Wielkopolskim „more antiquo" zeznawano, akta dobrej woli, należy wniosko-

wać, że zeznawano je przed nim od najdawniejszych czasów jego urzędowania, to jest od wieku XIII.

O klauzuli egzekucyjnej.

W Królestwie Kongresowem wszelkie wypisy główne aktów rejentalnych nosiły następującą intytulację: „My, Cesarz Wszech Rosyj, Król Polski etc. — Wiadomo czynimy, iż przed Regentem Kancelaryi przy Sądzie (Sądach Pokoju)... zeznanym został akt osnowy następującej. Działo się w..... w domu pod Nr. ... — w kancelaryi Regenta dnia ..... roku .....; zakończenie zaś wyciągu głównego, zwane klauzulą egzekucyjną, brzmiało w następujący sposób: „zalecamy i rozkazujemy wszystkim Komornikom Sądowym, od których by się tego domagano, aby akt ten wyegzekwowali, Prokuratorom, aby tego dopilnowali, Komendantom i Urzędnikom siły zbrojnej, aby dodali pomocy wojskowej, gdy o takową prawnie wezwani będą".

Klauzula powyższa przejęta z prawa francuskiego przetrwała aż do roku 1877, to jest do czasu wprowadzenia języka rosyjskiego do sądownictwa w Królestwie.

Clausula executiva lub clausula guarantigia powstała we Włoszech około XII wieku. W Niemczech i Francji zawierano umowy sub clausula, to jest pod gwarancją: picturae famosae (obraźliwego malowidła), servitutis (niewoli), honoris (czci); w razie uchylenia się od wykonania umowy, winny miał być odmalowany w sposób obraźliwy, utracić wolność, czy też miał być uważany za pozbawionego czci.

W dawnej Polsce na niedotrzymujących umowy używano przekleństwa; umowę wzmacniano też przysięgą na ewangelję; wreszcie pozostało tylko powołanie się na infamię lub banicję (sub poena personalis infamiae); w tym razie pod banicją czy infamją należy rozumieć nie ścisłe, kryminalne tych terminów znaczenie, lecz prędzej utratę dobrego imienia i odpowiedzialności majątkowej (bannitio, infamia simplex).

O pieczęciach rejentów na terrytorjum okkupacyjnem podczas wojny światowej.

Podczas wielkiej wojny okupanci nie wprowadzili do rejentury zmian zasadniczych. W okkupacji niemieckiej napis na pieczęci rejenta figurował popolsku i poniemiecku z oznaczeniem nazwiska rejenta i sądu, do którego był on przynależny, w okkupacji zaś austryjackiej rejenci używali pieczęci wyłącznie w języku polskim, przyczem pośrodku tejże był umieszczany początkowo herb danej gubernji, a korona rosyjska nad herbem została usunięta; przy ustanowieniu w 1917 roku sądów polskich herb gubernji został zastąpiony przez Orła Białego, a do wyrazu „rejent" dodano „Królewsko-Polski"; wreszcie z rozporządzenia Rady Regencyjnej wyraz „rejent" został zamieniony na „notarjusz", przyczem usunięto nazwę „Królewsko-Polski".

Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej woli.

Oprócz: pisarzów, regentów, oraz ich zastępców, wiceregentów, susceptę, czyli przyjmowanie aktów, jak widać z konstytucji Sejmu Warszawskiego z r. 1616 (V. L. III f. 295), sprawować mogli komornicy ziemscy (p. u T. Ostrowskiego, t. II, str. 29) podczas leżenia ksiąg sądowych; mieli to być ludzie osiedli, a więc odpowiedzialni majątkowo. Jeszcze wcześniej, bo w r. 1496 Statuta Jana Albrechta głoszą (V. L. I f. 257), że notarjusze i komornicy, w zastępstwie sędziego ziemskiego, mogą przyjmować zapisy. („coram quibus — Notario et Camerariis homines ad librum venientes inscriptiones facient in libro, aut describant prout cuilibet inscribendi vel describendi necessitas incumbet").

Również subdelegaci czyli surrogatorzy, jako zastępcy sędziów i pisarzów, akta przyjmowali. Konstytucja z r. 1776 dotyczy pozwolenia na czynienie wieczystych tranzakcyj bez obecności surrogatora przed księgami grodzkiemi w wojewódz-

twach: Poznańskiem, Kaliskiem i Gnieźnieńskiem, co w innych województwach już wcześniej zostało zaprowadzone (V. L. VIII f. 916).

W aktach najdawniejszych figuruje zwrot końcowy: notariis lub camerariis praesentibus, to jest, że akta zeznano, nie licząc innych obecnych osób, także wobec pisarzów czy komorników; w pomienionych aktach figurowali oni, jako uczestnicy i świadkowie aktów i faktycznie mogli brać udział w redagowaniu aktów, lecz prawo nie upoważniało ich do przyjmowania tychże aktów, co nastąpiło w drodze późniejszej praktyki sądowej, która zczasem znalazła wyraz prawny w odnośnych konstytucjach; zresztą kwestja ta dotyczy analizy historycznej aktu notarjalnego, której ma być poświęcony w przyszłości specjalny dział.

Regent i w zastępstwie tegoż wiceregent, jako najstarszy z susceptantów, zawiadywali kancelarjami grodzkiemi; zczasem jednakże w województwach, pod Statutem Litewskim będących, regenci sami osobiście zawiadywać mieli kancelarjami, a to na zasadzie rezolucyi Rady Nieustającej, z dnia 19 maja 1786 roku za Nr. 336. Przy sposobności przytaczam kompetencję Rady Nieustającej (t. II Inwentarza Vol. Legum), która przetrwała od 1775 do 1789 roku.

Art. III Władza, Powaga y Powinności Rady. Rada Nieustająca nie ma mocy Prawodawczej y sądzącey, ale tylko exekucyi Praw pilnować powinna. Wydawać może assygnacye do Skarbu z funduszu, na expensa extra ordynaryjne iey dyspozycjom zostawionego; ale Konsyljarze Rady nic ztąd partycypować nie będą mogli. Projekta publico użyteczne przyjmować y rezolwować będzie, a nie utwierdzone Prawem do Seymu odeszle. Projekta praw reformy spisze y zbiór Praw Cywilnych y Kryminalnych na Seym wygotuje. Wysyłać będzie Ambassadorów y Ministrów do Dworów Cudzoziemskich y onym Instrukcje poda. Na Urzędy Elekcyjne trzech Kandydatów per vota secreta obierze. Baczyć ma na zachowanie Traktatów y Sojuszów z Postronnemi.

Do Rady Nieustającej należała też interpretacja praw. X. Ostrowski we wstępie do „Prawa Cywilnego“ mówi, że rezolucje Rady Nieustającej, „lubo mocy prawa nie mają, przecież są nieodstępną regułą cywilnym i sądowym magistraturom, jak sobie w zachodzących prawa obojętnościach lub zawiłościach postąpić mają“.

O Radzie Nieustającej, a w szczególności o jej powstaniu traktuje praca Władysława Konopczyńskiego p. t. „Geneza i ustanowienie Rady Nieustającej“, wydana w roku 1917 nakładem Akademji Umiejętności.

Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrowskiego.

Poniżej zostają przytoczone formy czyli wzory lub aryngi aktów polskiego sądownictwa dobrowolnego w Koronie i na Litwie w układzie X. Teodora Ostrowskiego, które to wzory są ostatnim wyrazem myśli prawniczej polskiej w dziedzinie aktu notarjalnego w czasokresie, poprzedzającym bezpośrednio upadek polityczny dawnej Rzplitej.

Formy koronne zostały zaczerpnięte: ze Słońskiego (1765 r.) w języku łacińskim, z Januszowskiego (1600 r.) w języku polskim, a z Zagurskiego w obu tych językach; formy litewskie podane są wyłącznie w języku polskim; przyczem „wszystko to, cokolwiek z późniejszemi prawami lub praktyką prawniczą nie zgadzało się, odmienione i poprawione zostało“; niektóre z form zostały zamieszczone w „Zarysie dziejów notarjatu w Polsce“.

Pomienione wzory stanowią zakończenie tomu II Prawa Cywilnego Narodu Polskiego, pracy, wydanej drukiem w 1787 roku przez X. T. Ostrowskiego, która stanowi obecnie rzadkość bibljograficzną, dla tego więc uważałem za wskazane włączyć niektóre z owych wzorów czyli form, w celu ich szerszego udostępnia, do materjałów do historyi notarjatu polskiego.

„Litera Z, S lub J, przy tytule wzoru umieszczona, oznacza nazwiska: Zagurski, Słoński, Januszowski“.

Formy kontraktów, zapisów, i niektórych sądowych tranzakcyi Koronnych.

FORMA

Skryptu ręcznego. Z.

Ja niżey na podpisie wyrażony, znam tym ninieyszym Skryptem moim, który takowey wagi i waloru mieć chcę, jak gdyby przed Aktami Grodzkiemi lub też Ziemskiemi któremikolwiek Koronnemi autentycznie zeznany i roborowany był: Iż ia na własną potrzebę moią, zaciągam u Jmci Pana N. rzetelney i istotney Summy w monecie lub złocie obrączkowym Złł: Pol: N. I tę wzwyż pomienioną Summę N. Złł: Pol: na Święto N. w Roku da Bóg bliskim przyszłym N. nieodwłócznie bez wszelkiey protestacyi i trudności, do żadnego nie udaiąc się Sądu i Urzędu, ani też żadnych na nią nie przyimuiąc aresztów, ale rzetelnie i istotnie na Termin wzwyż przerzeczony, iako Jmci Panu N. własną, pod zakładem drugiey takoweyże Summy, do rąk własnych Ja z Sukcessorami memi zapłacić przyrzekam. A teraz Prowizyą, po pięć od sta rachuiąc Złł. Pol: N. od teyże Summy należącą, temuż Jmci P. N. wyliczam. Żeby zaś ta wzwyż przerzeczona Summa wszelkie miała beśpieczeństwo; na dobrach moich ruchomych i nieruchomych, summach pieniężnych w ogólności i szczególności wszystkich, Ja i z Sukcessorami memi zapisuię się. W przypadku zaś w naymnieyszym punkcie sprzeciwienia się; *Forum* N. *vel, ubiquinarium: vel,* w każdym Sądzie i Urzędzie do odpowiedania, osobliwie Sąd Trybunału Koronnego bez żadney excepcyi, ani też prawnych iakichkolwiek wynalazków, Ja i z Sukcessorami memi naznaczam: oraz i do nagrodzenia szkod, ieźliby iakie na potym wyniknąć miały, zapisuię się. A teraz tę Kartę moią Aktami N. dla tym większey wagi i pewności roborować deklaruię, na co się ręką moią własną podpisuię. Działo się N. N. dnia N. etc.

FORMA

Komplanacyi. Z.

Za pośrednictwem WW. Jchmciów Przyiaciół niżey na podpisach wyrażonych, takowa między Jmć N. z iedney, a Jmć P. N. z drugiey strony, w niżey opisany sposób nieodmienna stanęła ugoda i postanowienie. Iż Jmć P. N. wstrzymuiąc dalszy prawa proceder za Summę N. dekretem Trybunalskim przysądzoną, i Prowizyą od niey należącą ogółem wyrachowana, zgodził się, i pomienioną Summę wypłacić tak deklaruie: Nayprzód Summę Złł: Pol: N. natychmiast do rąk Jmć N. wylicza, z którey poprzednim skryptem ręcznym kwitowany iest. Summę zaś N. nazaiutrz po Święcie N. w Roku N. w Grodzie N. oddać obowiązuie się, tak, aby ta Summa z wyrażoną Summą, wyniosła N. tysięcy: Albo w tydzień Dobra prawu swemu podległe Wieś N. z przyległościami w Woiewództwie N. leżącą, trzyletnim Kontraktem, któren *in Forma* na ten czas spisany bydź powinien w zastawną puści Possessyą. Tak iednak, że beśpieczeństwo pomienioney Summy, póki nie będzie gotowizną wyliczona, na Dobrach N. zapisuie się. Co sobie Strony obydwie strzymać będą powinny pod zakładem N. (ieźli komplanacya zaszła o Summę: Jeźli o kwestyą dziedzictwa dóbr; tedy *sub damnis Terrestribus.* A ieźli o pretensye, wiolencye etc: pod rygorem kar prawem R. 1768. opisanych.) O które *Forum* N. do odpowiedzi sobie naznaczaią, i tęż Komplanacyą, przy podpisaniu się Jchmciów PP. Przyiacioł, rękami własnemi podpisawszy, dla lepszey wagi i pewności Aktami N. roboruią. Działo się N. etc: etc.

FORMA.

Punktów do Kontraktu

Resignationis.

Primo Jmć P. N. dobra N. zarezygnuie. v. Summ N. z gotową possessyą ustąpi, a to za Summę N. *pro pretio* dóbr N. v. *in vim* pretensyi N. umówioną... *Secundo* Długi lub Wyderkaffy

N. na gruncie zostaną. A resztę, to jest Summę N. JP. N. czyto za szacunek dóbr wspomnionych, czyto za Summy sobie przekazane, albolitеż *in vim* pretensyi N. gotowizną lub ratami zapłaci, lub Summ ustąpi, lub z długu przez JP. N. winnego skwituie. *Tertio* Inwentarz dóbr Strony przez siebie lub wysadzonych Przyiacioł lub Plenipotentów spiszą. *Quarto* JP. N. Kontrakty *Resignationis Donationis* tey Tranzakcyi tyczące się *in spatio* czasu N. ułoży i też urzędownie zeznać obowięzuie się. *Quinto* Wszelkie papiery do tey Substancyi lub do Summ przekazanych służące, Stronie prawa nabywaiącey oddane będą. *Sexto* Ewikcyą generalną od długów i wszelkich przeszkód JP. N. na dobrach swoich wszystkich, lub w szczególności na dobrach N. ostrzega: Albolitеż gotową Ewikcyą, iaką ma od Jurisdatora swego zapisuie. Lub też *citra quamvis Evictionem* dóbr i Summ ustępuie. *Datum etc.*

FORMA

Kontraktu Resignationis. Z.

Między Jmć P. N. niegdy Jmci P. N. z niegdy Jeymć P. N. spłodzonym Synem, Dóbr po nich pozostałych naturalnym między innemi Konsukcessorami, Sukcessorem z iedney; a Jmć P. N. z drugiey Strony; Stanął pewny i w niczym nieodmienny Kontrakt *Resignationis* Dóbr Wsi N. vel części we wsi N. w Woiewództwie N. Powiecie N. leżącey w niżey opisany sposób. Iż tenże Jmć P. N. maiąc te Dobra równym prawem z innemi Konsukcessorami po niegdy Jmci Panu N. prawem natury na się spadłe *(ieżeli są długi, pisz:)* a długami różnemi przez Jmci P. N. inonerowane, do których Possessyi dotąd przyiść nie może; Więc te Dobra pomienione N. w Woiewodztwie N. a Powiecie N. leżące (długami N. obciążone) nic sobie, ani Sukcessorom swoim nie zostawuiąc, ale tak, iak są w swych granicach, ze wszystkiemi do tych Dóbr *(a ieżeli są i części, doday:)* i części przynależytościami, z Budynkami, Dworami, Ogrodami, Łąkami, Lasami, Zaroślami, Polami,

Stawami Sadzawkami, Poddanemi, tak teraz w tych Dobrach zostaiącemi i ich robociznami i daninami, iako też i z tych Dóbr i części Poddanemi zbiegłemi, Jmć P. N. i iego Sukcessorom, umówiwszy się z nim za Summę pewną, nazawsze daie, daruie i rezygnuie. W które to Dobra N. i Części we Wsiach *(wyraź Wsie po przezwisku)* zostaiące, Tenże Jmć P. N. poprzedni Wsi albo części iey Dziedzic, teraźnieyszemu Dziedzicowi Jmć P. N. i Sukcessorom iego Intromissyi wolney natychmiast dopuszcza: A dopuszczoney, ani sam przez siebie, ani przez subordynowane Osoby przeszkadzać nie powinien. I owszem od wszelkich impetycyi prawnych i nieprawnych, tudzież Summ iakimkolwiek sposobem tak na Osobę swoią, iako i innych Konsukcessorów spadkowych i do tych Dóbr *(v.* części wyżey wyrażonych) ściągaiących się, ieżeliby napotym iaka miała urość kwestya, ewinkować powinien będzie, i ninieyszym Kontraktem na wszystkich Dobrach, iako i Summach wszelkich zupełne beśpieczeństwo i Ewikcyą zapisuie, i ninieyszym Kontraktem *Resignationis* przyrzeka. Co wszystko i każdą rzecz z osobna Strony pomienione strzymać sobie i wypełnić *sub damnis Terrestribus, absque quovis Juramento ad simplicem verbis assecurationem taxandis,* obiecuią, i dla większego waloru Aktami N. roboruią: *Forum,* w przypadku nieuiszczenia się do odpowiedzi Trybunał Koronny, lub Gród N. zobopólnie umówiony Strony obiedwie naznaczaią: I Kontrakt ten rękami własnemi podpisuią. Datum etc: *Prócz wzwyż wyrażonego Kontraktu, podpisuią zobopólnie Strony Inwentarz stosownie do Kontraktu ułożony.*

FORMA

Długu. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Terrestribus, *v.* Castrensibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore *v.* sanus mente, aeger corpore, Foro suo quovis competenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti

autem N. in se, Posteros ac Bona, sua generaliter omnia, quo ad Actum hunc attinet, benevole assumpta, palam, publice, libereque recognovit. Quia ille Summam N. monetae et numeri in Regno currentis, Generoso N. illiusque Successoribus, certi, veri, justi, liquidique debiti seu mutuatae pecuniae, tenetur ac debet. Quam quidem Summam hinc et ab Actu praesenti pro feria *(wyraź czas naznaczony)* de ut supra Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, Haereditariis et Obligatoriis, Summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, una cum provisione per quinque a centum computanda, daturum, soluturum, et realiter enumeraturum, repositurum, et relicturum, repositamque, et relictam rursus inde non effidejussurum, nec modo quovis arestarum aut intertubaturum, se suis cum Successoribus inscribit, et obligat: Idque sub vadio similis Summae N. Flor: Polon: per se Recognoscentem Succedaneosque suos, in casu Inscriptioni praesenti debitoreae in aliquo contraventionis, Summaeque totalis et integrae non solutionis, eidem Generoso Creditori suo vel illius Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio, modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis Debitoreae non completa, nihilominus complenda, Summaque praefata non soluta; suprascriptus Generosus Recognoscens, suis cum Succedaneis jure conventus, Foro competenti ut supra renuntiando, coram praesenti N. Officio, cui se suis cum Succedaneis et Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat; Ad primam Instantiam praefati Generosi Creditoris sui vel illius Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere, et omne Judicatum pati, suis cum Posteris debebit et tenebitur. Primum terminum uti et alios omnes exinde subsequentes, semper peremptorios, Diliationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus et defensionibus, protestationibus, praescriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus, earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum,

fataliis juris, praescriptione Terrestri, Bello, Interregno, Conventionibus, Actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitatibus, literis exemptûs vel restium, ad Munimenta, ad Evictorem et in genere universis juris mediis et defensis evadendo, nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando: Sed Inscriptioni praesenti debitoreae, omnibusque ejus contentis, vadio quoties opus fuerit soluto, Foro satisfacere, se suosque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Kwitu z Cessyą i Ewikcyą. S.

Coram Officio Actisque presentibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et Jurisdictione propria etc. palam, publice, libereque recognovit. Quia ipse suo et Generosae N. Consortis suae (pro cujus ratihabitione cavet et se praesentibus inseribit) nomine Generosum N. illisque Successores de Summa N. Florenorum Polonicalium, assecuratione certa hic *vg.* Varsaviae Die N. Mensis N. Anno N. supra praemissam Summam eidem Generosae N. per N. data et Actis praesentibus Feria N. Anno N. roborata, Testamento olim Generosi N. sibi legata, et ad solvendum inscripta et assecurata, adpraesens verò ad manus sui recognoscentis per Generosum N. sibi realiter et in effectu cum provisione competenti exsoluta, quietat, emittit liberum, absolutumque facit et pronuntiat perpetuo et in aevum. Nec non de eadem Summa N. Flor: Pol. Testamentaria, in rem ejusdem N. uti praemisam Summam exolventis, illiusque Successorum cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem jus suum et competentiam praemissorum, in rem praefati N. Quietarii simulque Cessionarii sui illiusque Successorum transfert, transfundit, et incorporat plenarie et ex integro. Dans et concedens idem Generosus Recognoscens supra-

scripto N. Quietatorio et Cessionario suo Illiusque Successoribus plenariam facultatem et omnimodam absolutamque potestatem, jus praefatum modo praemisso cessum et condescensum, tenendi habendi et possidendi, illoque uti, pacifice fruendi et ad usus suos suorumque Successorum quosvis beneplacitos, libere convertendi, idque totum, quidquid praemissorum necessitas, jurisque praesentis Cessio et Transfusio ab ipsis exiget et exposcet, exequendi. Insuper idem Generosus Recognoscens ad Acta quaevis Authentica Regni vim et robur perpetuitatis in se habentia, memoratam Generosam Consortem ad approbandam per ipsam praesentem Inscriptionem Quietatoriam simul et Cessionariam, intra decursum et spatium *vg.* dimidii anni, statuere et personaliter adducere, ab eaque vel in eventu mortis ab illius Successoribus, ut praemissa exequantur efficere: Antequam verò statuerit, vel ut praemissa exequantur effecerit, praememoratum N. Quietatorium et Cessionarium, ab omni et quavis impetitione juridica ex re et persona Generosae Consortis suae statuendae, intuitu praemissorum quovis modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni toties quoties opus fuerit tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere, se, suis cum Successoribus, de et super Bonis suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, Summissque quibusvis pecuniariis habitis et habendis inscribit et obligat, idque sub similis. Summae N. Florenorum Polonicalium vadio, per se Recognoscentem in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum non completionis, praedictae Generosae Consortis suae statuendae non statuitionis, et ab impedimentis ejusdem quovis modo exoriundis, Generosi N. Quietatarii et Cessionarii sui aut illius Successorum non evictionis, eidem N. Jlliusque Successoribus ad solvedum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio, modo praemisso ad solvendum succubito, et transgresso, ac re conditioneque Inscriptionis Quietatoriae et Cessionariae non completa, nihilonimus complenda, suprascriptus Generosus recognoscens suis cum Posteris jure conventus, Foro etc: peremptorie respondere

etc: Primum terminum uti et alios etc: sed Inscriptioni praesenti Quietatoriae et Cessionariae etc: Recognitionis praesentis vigore.

(Konkluzyą tey i innych Tranzakcyi, masz wyżey pod Formą Długu od słów: Pro quo quidem: *dla tego często tu opuszcza się.)*

Et in continenti Idem Generosus recognoscens sanus mente et corpore existens, mediante quo supra recessu, palam, publice, libere, ac per expressum recognovit: Quia ille Summam praedictam N. Floren: Pol: Testamentariam, Generosam Consortem suam concernentem, de manibus Generosi N. levatam, in et super Bonis suis generaliter omnibus, ac Summis ubique haerentibus, jure et titulo Evictionis insoribit, securitatemque ejusdem Summae pro interesse ejusdem Generosae Consortis suae cavet, Recognitionum praesentium vigore. *(Tu wyraź Recognascentis podpis de verbo ad verbum, iak się podpisze.)* Et in Continenti Idem Recognoscens eidem Summae super Bonis suis securitatem cavet.

FORMA

Kwitu z Processu. S.

Coram Officio Actisque praesentibus N. comparens personaliter Generosus N. sanus etc. palam, publice, libereque recognovit: Quia ipse Generosum N. et ejus Posteros de causa et Actione eidem Generoso N. ad Officium vel Judicium *(wyraź Forum, w którym ta sprawa agitowała się)* intuita *(tu zaś Causam illius Acitionis, naprzyklad:)* Provocationis in duellum, mutilationis manûs sinistrae vel dextrae, intentata et instituta; Necnon de quibusvis Protestationibus, Visionibus, Obductionibus, Citationibus, Relationibus, Decretoque inquisitionis, totoque Causae istius Processu; Necnon de summa N. mutilatione praedictae manûs, et quibusvis praetensionibus, mediante Complanatione inter se Recognoscentem ab una, et eundem Generosum N. Partibus ab altera, Die N. Mensis N. Anno N. in Villa

vel Urbe *aut* Oppido N. subsecuta, manibus protunc se Complanantium et Amicorum subscripta, sigillisque munita, cessa et adsolvendum assecurata; ob praestitam sibi Recognoscenti Summae praemisse N. Flor: Pol: plenariam et sufficientem satisfactionem, quietat, emittit et liberum declarat. Processum integrum ac Complanationem eandem cassat, tollit, mortificat et annihilat, sibi suisque Posteris vigore praemissorum omnium perpetuum imponendo silentium, Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Kwitu Zaręcznego. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Castrensibus Capitanealibus N. Comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, palam, libere, benevole, ac per expressum recognovit: Quia ipse Generosum N. de Summa N. Flor: Pol: numeri et monetae in Regno currentis, olim à Generoso N. sibi legata, ad praesens per manus N. realiter et in effectu ad manus sui Recognoscentis exoluta et enumerata, quietat, liberum emittit, absolutumque facit et pronuntiat perpetuo et in aevum. Ejusdemque Summae N. Flor: Pol: per se Recognoscentem realiter levatae securitatem pro integritate Summam eandem exsolventis, omnimodam in et super Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, summisque quibusvis pecuniariis habitis, et in post Divina gratia favente habendis, inscribit, cavet et assecurat, idque sub vadio similis Summae Flor: Pol: per se Recognoscentem Successoresque suos, in casu Inscriptioni praesenti cautoriae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso N. et Successoribus ejus ad solvendum luendo, et succumbendo, nulloque modo evadendo. Pro quo qidem vadio modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis Cautoriae non completa, nihilominus complenda, suprascrip-

tus Recognoscens suis cum Successoribus jure conventus, Foro quovis proprio competenti renuntiando, coram Actis N. hac in parte ad respondendum se subiicit et incorporat. Ad primam instantiam memorati N. et ejus Successorum peremtoriae respondere; stare, juri parere, et omne judicatum ferre suis cum Successoribus debebit et tenebitur. Primum terminum uti et alios etc. *(Reszta Konkluzyi bierze się powszechna, o którey masz wyżey.)* Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Roboracyi. S.

Coram Officio et Actis praesentibus N. comparens personaliter NN. sanus mente pariter et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti autem N. in se, Posteros, ac bona sua generaliter omnia, quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libereque recognovit; Quia ipse *(naprzykład w następuiącey okoliczności)* suo et Magnificae N. sui Recognoscentis Consortis, pro cujus ratihabitione cavet, et se praesenti inscribit nomine, Scriptum suum certum manuale et Assecurationem de actu et data illius *(wyraź mieysce i czas)* in rem et personam Magnifici N. datam et conscriptam, manu sui Recognoscentis subscriptam et sigillatam, ligamentis in eadem assecuratione expressis, necnon vadiô N. firmatam, in omnibus ejusdem Assecurationis conditionibus, contentis, punctis, clausulis, articulis, nexibus, vadio, Foro, ligamentis, beneficiisque generaliter universis in toto, in rem et personam memorati N. roborat, approbat, confirmat et ratificat: Jllamque se suis cum Successoribus, de et super Bonis suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis, summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, firmiter tenere, complere, exequi et inviolabiliter observare; Eidemque tam in toto, quam in quavis ejus minima parte, Assecurationem praefatam ad Inscrip-

tionem praesentem roboratoriam, et Inscriptionem praesentem roboratoriam ad Assecurationem praefatam, mutuo vicissimqué referendo, satisfacere, inscribit et obligat: Idque sub similibus ligamentis et N. Flor: Pol: vadio per se Recognoscentem, Posterosque suos, in casu Inscriptioni praesenti roboratoriae et Assecurationi praefatae in aliquo contraventionis, premissorumque omnium et singulorum in iisdem contentorum non completionis, Eidem N. illiusque Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo nulloque modo evadendo. Insuper memoratus Generosus Recognoscens, memoratam Generosam Consortem suam ad approbandam per ipsam Inseriptionem praesentem Roboratoriam, vel similem huic faciendam, ad Acta quaevis authentica Regni vim perpetuitatis in se habentia, intra decursum *vg.* sex Septimanarum statuere, et personaliter adducere, ab eaque vel in eventu mortis, ab illius Successoribus, ut praemissa exequantur efficere: Antequam verò statuerit, vel ut praemissa exequantur effecerit, memoratum Generosum N. illiusque Successores ab omni, et quavis impetitione juridica ex re et persona suprascriptae Generosae Consortis suae statuendae, ratione praemissorum, quovis modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni, toties quoties opus fuerit tueri, defendere, evincere, eliberare, et intercedere, se suis cum Successoribus, de et supra Boni suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, summisque quibusvis pecuniariis habitis, et habendis, inscribit et obligat: idque sub similibus et seorsivis ligamentis et Summae NN. Flor: Pol: vadio per se Recognoscentem, Posterosque suos, in casu memoratae Generosae Consortis statuendae, non statuitionis, ab impedimentisque ejusdem vel in eventu mortis ab illius Successoribus ratione praemissorum quovis modo exoriundis recensiti Generosi Domini N. illiusque Successorum non evictionis Eidem Generoso N. illiusque Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo; Pro quibus quidem ligamentis et vadiis modo praemisso ad solvendum succubitis et transgressis, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis roboratoriae et Assecurationis praefatae non completa, nihilonimus complenda,

in omni puncto suprascriptus Generosus Recognoscens suis cum Posteris jure conventus, Foro competenti ut supra renuntiando, coram quovis Judicio et Officio Regni, cui vel quibus se suis cum Successoribus, ac Bonis suis generaliter omnibus, hac in parte ad respondendum subiciit et incoporat; Ad primam Instantiam suprapraefati Generosi N. illiusque Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere, et omne judicatum ferre suis cum Posteris debebit et tenebitur. Primum terminum, ut et alios omnes exinde subsequentes semper peremptoris, Dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, et defensionibus, protestationibus, praeseriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus, earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, bello Interregno, Conventione, Actione pro Majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitate, Literis Exemptûs vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis, non evadendo, nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando; sed inscriptioni praesenti Roboratoriae et Asecurationi praefatae, omnibusque eorum contentis, vadio vel vadiis, toties quoties opus fuerit solutis, Foro satisfacere, se suosque Successores, ac Bona sua generaliter omnia, ad id obligando et onerando, Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Przypisu Żonie przez Męża. Z.

Comparens N. etc. Sanus etc. recognovit. Quia ipse ad priorem Summam N. Flor: Pol: modo simplicis Debiti coram Actis N. Feriâ N. Anno N. Generosae Consorti suae inscriptam, Summam N. Flor: Pol: adscribit, adjungit, et associat, ita, ut simul juncta, efficiat Summam N. Flor: Pol: Quam Summam supras-

criptam, simul junctam, et insimul computatam, idem Recognoscens suis cum Successoribus in et supra Bonis suis generaliter omnibus etc. *(scribe ex Forma simplicis Debiti: ad verba:* nulloque modo evadendo) inscribit, se submittit et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae simul junctae, et in unum combinatae, simili: videlicet N. Flor: Pol: *(Scribatur ad finem ex simplici Debito, à verbis:* Pro quo quidem etc.)

FORMA

Cessyi z Dożywocia Dóbr Królewskich. Z.

Comparens personaliter N. sanus etc. recognovit: Quia ipse inhaerendo Consensui Sacrae Regiae Majestatis, sibi Recognoscenti, ad cedendum de Jure suo Advitalitio, quod sibi super Capitaneatum N. vel Villas N. in Palatinatu N. et Districtu N. situm et jacentem serviebat, per Eandem S. R. M. Dominum Nostrum clementissimum de Actu et data illius N. die N. Mensis N. Anno N. dato, manu ejusdem S. R. M. subscripto, et Sigillo majoris *vel* minoris Cancellariae Regni communito, infra acticando, cujus tenor verborum talis: *(Scribatur de tenore Consensus: quo finito: sic.)* Originale vero supra acticati Consensus, S. R. M. ab Officio praesenti recepit, de quo recepto, sibique realiter extradito, Officium quietat per praesentes. De omni et integro Jure suo, quod sibi super Capitaneatum N. videlicet N. Oppidum N. vel Villam N. serviebat, cum omni Bonorum eorundem, seu Capitaneatûs memorati jure, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque Cessionario, tum cum praediis, curiis, areis, aedificiis etc. *(ut in Forma Donationis)* nullis penitus exceptis; Jam exnunc et defacto Generosus N. adhaerendo Consensui suprascripto Sacrae Regiae Majestatis, cessit et condescendit, prout praesentibus cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem Jus suum, in Personam ejusdem Cessionarii sui transfert, transfundit, et incorporat plenarie, et ex integro, nihil Juris,

dominii, proprietatis, propinquitatis, ac competentiae cujusvis ex praemissis, pro se, seu quopiam alio reservando, seu excipiendo. In quod quidem Jus cessum seu Bona Juri cesso praesentibus subjecta, Intromissionem realem et actualem, pacificamque possessionem, per Ministerialem quemvis Regni Generalem et Nobiles duos praesentibus deputatos, quandocunque voluerit acceptandam, eidem Cessionario suo jam exnunc dare, et libere admittere etc. In et supra Bonis suis generaliter omnibus etc. in posterum habendis inscribit, se submittit et obligat etc. *(vide Formę Donacyi.)*

FORMA

Zapisu Opieki. Z.

Comparens personaliter Generosus N. olim NN. Filius, sanus etc. recognovit: Quia ipse existens post fata eorundem Generosorum Parentum suorum charissimorum in tenera aetate Orphanus, nec Bonis suis mobilibus et immobilibus, post fata Parentum suorum charissimorum, ullo modo disponere valens; Ad regendum et gubernandum tam Bona sua generaliter omnia quam Personam suam propriam, in verum ac legitimum Tutorem Generosum N. inscribit, eligit, constituit ac solenniter ordinat. Dans et concedens eidem Generoso N. Tutori suo plenariam facultatem, omnimodam absolutamque potestatem Bonis suis generaliter omnibus haereditariis et obligatoriis, mobilibus, et immobilibus, Summisque quibusvis pecuniariis, disponendi, gubernandi, regendi: Tum quoque Summas quasvis levandi, de levatis nomine sui Recognoscentis quietandi, in Bona munda importandi, caeteraque omnia munia ac officia, verum legitimumque Tutorem de Jure concernentia, obeundi, exequendi, ac debitè peragendi. Promittens et inscribens se, id totum, quidquid per praedictum Tutorem in praemissis omnibus, actum, gestum, constitutumque fuerit, pro rato et grato suscepturum. Hac sua etc.

FORMA

Abrenuncyacyi od Substancyi Rodzicielskiey przez Żonę. S.

Coram Officio Actisque etc. Comparens personaliter Generosa N. Generosorum NN. Filia, Generosi N. Consors legitima, cum personali ejusdem Mariti sui, uti Tutoris Conjugalis authoritate et assistentia, sana mente pariter et corpore existens, Foro etc. palam, publice, libereque recognovit: Quia cum ipsi, per Generosos Parentes, v. Fratres, de Summa N. Floren: Polon: dotali, se Recognoscentem de bonis Paternis et Maternis concernente, et ad praesens realiter et in effectu per dictos NN. sibi exsoluta; Nec non in rebus quibusvis mobilibus, parapharnaliis cunctis, ac tota expeditione muliebri plenariè satisfactum sit; Proinde, ob praestitam sibi ejusmodi satisfactionem, Bonis iisdem Paternis et Maternis et quibusvis successivis in rem Supradictorum abrenuntiando, quietat, emittit liberos, absolutosque facit et pronuntiat perpetuo et in aevum: Nihil sibi praetensionis in post reservando, aut quomodolibet praecustodiendo: Scripta quaevis et Manifestationes, si quae coram Actis quibusvis Regni authenticis intuitu praemissorum factae fuerint, cassat, tollit et mortificat, Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Donacyi. S.

Coram Officio et Actis praesentibus N. Castrensibus Capitanealibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis cempetenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti vero N. in se, Posteros, ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libereque ac per expressum recognovit: Quia ipse Bona sua propria et haereditaria, videlicet

totam et integram Villam N. dictam, in Palatinatu N. sitam et jacéntem, cum omni Bonorum eorundem jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, reditibus, attinentiis, et pertinentiis, structuris, aedificiis, praediis, granaliis, hortis, pomariis, sepibus, sepimentis, agris, pratis, campis, sylvis, foeniciis, pascuis, pasanariis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis, piscinis magnis et parvis, eorumque demissionibus, Tabernis, Tabernatoribus, Molendinis, Molendinatoribus, eorumque metretis, tum Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis eorumque censibus, decimis, dationibus, tributis, pensionibus, vigiliis diurnis et nocturnis, dierum laboribus, vecturis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi et praestari solitis, commodisque et emolumentis generaliter omnibus nunc provenientibus et in posterum proventuris: Cumque *Jure Patronatûs,* (ieźli do tych dóbr przyłączone jest: lub kto go zbyć nie chce, pisze: *Salvo Jure Patronatûs:)* Nihil pro se suisque Successoribus, aut alii cuipiam reservando seu excipiendo: Verum ita latè, longè, circumferentialiterque prout praefatorum Bonorum haereditas se in suis metis et limitibus extendit et protrahit, estque ab allis vicinis Bonis et fundis contiguis signisque metalibus distincta et dislimitata, seque Recognoscentem ab antiquo spectabat et concernebat, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus dat, donat, inscribit et resignat, prout praesentibus dedit, donavit, inscripsit et resignavit, purae, verae, merae et irrevocabilis Donationis titulo ac haereditate. *In qua quidem Bona* praesentibus donata et resignata idem Recognoscens eidem N. Donatario suo illiusque Successoribus realem intromissionem, actualem, pacificamque possessionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usufructu, per Ministerialem Regni Generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad idem conducendos, vigore Inscriptionis praesentis donatoriae offciosè capiendam et assumendam, jam exnunc et defacto liberè dat et admittit; datamque et admissam,

nec per se, nec per suas quasvis submissas et subordinatas personas praepedire, denegare, adimere, interturbareque, aut modo quovis injuriari: *Quinimo eundem* Generosum Donatarium suum, sive ejus Successores ab omni et quavis impetitione juridica omnium et singularum Personarum statûs, sexûs, gradûs et conditionis cujusvis ac praeminentiae existentium, ratione praemissorum Bonorum, quocunque modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni per omnes praescriptiones terrestres, prout ad quamlibet personam terrestris spectat et pertinet praescriptio, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere Bonaque praefata ab omnibus Juribus, oneribus, vinculis, submissionibus, debitis, inscriptionibusque quibusvis prioribus et posterioribus, dotum dotalitiorumque, Reformationum, Advitaliatum, ac alterius cujusvis tituli juribus, Bona praefata quovis modo afficientibus, et aggravantibus: Tum Citationibus, Concitationibus, Innotescentiisque quibusvis: necnon lucris, perlucris, Processibus quibusvis Judiciariis super iisdem Bonis importatis et importandis, semper munda et libera reddere et efficere, se etc. in Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, habitis et habendis, inscribit et obligat, idque sub damnis terrestribus simpliciter et absque corporali Juramento taxandis per se Recognoscentem Posterosque suos; In casu Inscriptioni praesenti donatoriae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso N. Donatario suo illiusque Successoribus ad solvendum luendis et succumbendis, nulloque modo evadendis. *Pro quibus quidem* damnis Terrestribus simpliciter et absque corporali Juramento taxandis et edicendis, modo praemiso ad solvendum succubitis et transgressis, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis non completa, nihilonimus complenda, suprascriptus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventi, Foro competenti ut supra renuntiando, coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se suis cum Successcribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat, ad primam instantiam memorati N. sui

Donatarii illiusque Successorum peremptoriè respondere, stare, juri parare, et omne judicatum pati, suis cum Posteris debebit et tenebitur: *Terminum primum* uti et alios exinde subseqentes semper peremptorios, dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, defensionibus, protestationibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, Bello, Interegno, Conventioneque, actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitate, literis exemptûs vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis non evadendo nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando: Sed Inscriptioni presenti donatoriae, omnibus ejus contentis, damnis terrestribus quoties opus fuerit solutis, Foro satisfacere, se suosque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Reindukcyi Z.

Comparens etc. sanus etc. recognovit: Quia ipse Bona sua propria infrascripta sibi Recognoscenti per infrascriptum N. coram Actis N. Feriâ N. Anno N. proximè praeterito donata et resignata, totam videlicet et integram Villam vel Oppidum N. vel Sortes N. in Palatinatu N. et Districtu N. sita et jacentia, cum omni Bonorum eorundem seu Villae memoratae Jure, dominio etc. *(scribatur omne ex Donatione: forma)* dedit, redonavit. In quae quidem Bona seu Villam memoratam, praesentibus redonatam, Intromissionem eidem Redonatario suo etc. *(ibidem)* Quinimò eundem Redonatarium suum, et ipsius Successores ab omnibus generaliter impedimentis ex re, persona, et occasione sua suorumque Successorum, praemissorum ratione tantum exoriudis et emergentibus, in omni Judicio et Officio Regni,

tam in toto quam in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, et intercedere, Bona praefata praesentibus redonata etc. *(scribatur ad finem ex Donatione.)*

FORMA

Cessyi przysądzonego długu. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Capitanealibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens N. etc. Foro suo quovis competenti omisso, et Jurisdictione propria posthabita, presenti vero Castrensi N. in se, Posteros ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet, benevole assumpta, palam, publice libereque recognovit: Quia ipse de omni et integro Jure suo, Summa videlicet N. Florenorum Polonicalium unâ cum Provisione ab eadem Summa proveniente, Decreto Tribunalitio Regni Lublinensi Feriâ etc. Anno etc. sibi, uti jure divino et naturali se concernente, adjudicata, in Bonisque N. haerente: Tum quoque de omnibus in genere Decretis tàm Tribunalitiis Regni Lublinensibus quàm Officii praesentis ex seriis partium controversiis latis, et Actibus quibusvis Executorialibus et Bonorum Traditionibus, Inscriptionibus originalibus, tam obligatoriis, debitoriis, et contractibus quibusvis, quam et subsequentibus cessionariis ad Summam praemissam et ad Bona Villae N. quovis modo sese referentibus, totoque Causae Processu Judiciario, prout haec eadem Decreta, tum quoque Inscriptiones originales et subsequentes cessionariae, actus executoriales, ut latius praemissa in se sonant, cum omnibus tam Inscriptionum, Contractuum, Cessionum, Decretorum ac Actuum executorialium, totiusque Causae processu, Judiciariis conditionibus, contentis, punctis, articulis, nexibus, Vadio, Foro, ligamentis, Beneficiisque generaliter universis, quam et Summae memoratae Bonorumque Villae N. jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, reditibus, attinentiis et pertinentiis, tum curia, structuris, aedificiis,

hortis, pomariis, sepibus, sepimentis, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, surreptis, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis piscinis, magnis et parvis earumque demissionibus, molendinis, Molendinatoribus eorumque metretis: Tabernis, Tabernatoribus, necnon Subditis, Cmethonibus, Colonis, Inquilinis, Hortulanis, eorumque dierum laboribus, censibus, decimis, dationibus, tributis, pensionibus, vecturis, vigiliis diurnis et nocturnis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi praestarique solitis, coommodisque et emolumentis generaliter universis; Nihil ex praemissis pro se suisque Successoribus, ant quopiam alio reservando seu excipiendo, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus, accepta ab ipso pro praemissis omnibus reali et sufficienti satisfactione, unà cum parata intromissione, tuitione et Evictione, cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem jus suum et competentiam praemissorum in personam Cessionarii sui transfundit et incorporat plenarie et ex integro. Dans et concedens idem Recognoscens eidem Generoso Cessionario suo illiusque Successoribus plenariam facultatem et omnimodam absolutamque potestatem, jus praefatum super Summam et Bona supra expressa serviens, modo praemisso cessum et condescensum, tenendi, habendi et possidendi, illoque uti, fruendi et ad usus suos suorumque Successorum quosvis beneplacitos liberè convertendi. In quae quidem Bona jure suprascripto onerata, modo praemisso cessa et condescensa, idem Generosus Recognoscens eidem Generoso Cessionario suo illiusque Successoribus realem Intromissionem et actualem pacificamque possessionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usufructu, per Ministerialem Regni generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad id conducendos, vigore Inscriptionis praesentis cessionariae officiosè capiendam et assumendam, jam exnunc et defacto libere dat et admittit: datamque et admissam nec per se, nec per suas quasvis subordinatas personas praepedire, derogare, adimere, interturbareque, aut modo qovis injuriari: *Qui-*

nimo eundem Cessionarium suum sive ejus Posteros ab omni et quavis impetione juridica, ex re et persona sui Recognoscentis suorumque Sucessorum tantum modo quovis exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni tueri, defendere, eliberare et intercedere se suis cum Successoribus de et super Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, inscribit et seligit: Idque sub vadio Summae praemissae correspondenti videlicet N. Florenor: Polonicalium, unà cum provisione ab eadem Summa proveniente, per se Recognoscentem, Posterosque suos in casu Inscriptioni praesenti Cessionariae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso Cessionario suo vel illius Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua inscriptionis Cessionariae non completa, nihilominus complenda, suprascriptus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventi, Foro competenti ut suprà renuntiando, coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se suis cum Posteris ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat, ad primam Instantiam suprapraefati Cessionarii sui, vel illius Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere et omne judicatum pati suis cum Posteris debebit et tenebitur: *Terminum primum,* uti et alios omnes exinde subsequentes semper peremptorios, Dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, protestationibus, praescriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, Bello, Interregno, Conventionibus, Actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitatibus, literis exemptûs vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis evadendo, nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto

renuntiando, sed Inscriptioni praesenti Cessionariae omnibusque ejus contentis, vadio quoties opus fuerit soluto, Foro satisfacere se sousque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando, Recognitionis praesentis vigore.

FORMA

Ewikcyi na Dobrach i Summach zapisaney. Z.

Coram Officio: etc: *(scribe ex Donatione vel Cessione: ad verba: Quinimo:* Insuper eundem Generosum N. et ipsius Successores ab omnibus generaliter impedimentis respectu praemissorum tantum exoriundis et emergentibus, in omni Judicio et Officio Regni, tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere, liberumque semper et indemnem ipsum illiusque Successores, facere reddereque, praedictus Recognoscens suis cum Successoribus, in et supra Bonis suis generaliter omnibus haereditariis et obligatoriis, mobilibus et immobilibus, Summisque quibusvis pecuniariis nunc habitis et in posterum habendis, eidem Generoso N. et ipsius Successoribus inscribit se, submittit et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae simili, aliorum videlicet N. Florenor: Polonicalium. *Vel:* Idque sub damnis terrestribus, simplici verbo absque quovis corporali Juramento taxandis et edicendis per se Recognoscentem Successoresque sous praenominato Generoso N. et ipsius Successoribus, in casu non completionis praemissorum omnium et singulorum Inscriptione praesenti contentorum, ad solvendum seorsim et specialiter, toties quoties opus fuerit succumbendo. Pro quo quidem vadio taliter ad solvendum succubito: *Vel:* Pro quibus quidem damnis terrestribus taliter ad solvendum subcubitis, ac pro non completis praemissis omnibus, nihilominus complendis; memoratus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventus, Foro competenti renuntiando, coram Judicio et Officio Regni N. *vel* coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se, *vel*

quibus se cum Successoribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte subjicit; Ad primam Instantiam praenominati Generosi N. aut illius Successorum peremptorie respondere suis cum Posteris tenebitur. Terminum primum peremptorium. *(Reliquum in Donatione vel Cessione.)*

FORMA

Obligu czyli Zastawy. S.

Coram Officio et Actis praesentibus NN. comparens personaliter NN. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti autem N. in se, Posteros ac Bona sua generaliter omnia, (quo ad Actum hunc attinet) benevole assumpta, palam, publice, libereque recognovit. Quia ipse Bona sua propria et haereditaria (*naprzykład)* Villam N. in Palatinatu vel Districtu N. sitam et jacentem cum omni Bonorum villae memoratae jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, reditibus, attinentiis et pertinentiis, aedificiis, holodiis, sepibus, sepimentis, hortis, pomariis, aquis, pratis, campis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, surreptis, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis, piscinis magnis et parvis, eorumque demissionibus, Molendinis, Molendinatoribus, eorumque metretis, Tabernis, Tabernatoribus, eorumque propinationibus, nec non Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis, eorumque dierum laboribus, censibus, decimis, dationibus, tributis pensionibus vecturis, vigiliis diurnis et nocturnis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi et praestari solitis, commodisque et emolumentis generaliter universis, nunc provientibus, et in posterum proventuris: Nihil ex praemissis Bonis pro se, suisque Successoribus aut cuipiam alio reservando seu excipien-

do, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus in Summa N. Flor: Pol: hinc et ab Actu praesenti ad annum integrum et in defectu protunc Exemptionis, Summaeque ejusdem exsolutionis, extunc ad alium annum integrum et sic consequenter ab anno ad annum, annis sese continuo et immediate sequentibus, usque ad Exemptionem Bonorum memoratorum Summaeque totalis ac integrae persolutionem, inscribit, obligat et invadiat, prout praesentibus inscripsit, obligavit, et invadiavit. *In quae quidem* Bona modo praemisso obligata et invadiata, idem Generosus Recognoscens eidem Generoso Obligatorio suo, vel illius Successoribus, realem Intromissionem, et actualem pacificamque possesionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usu fructu, per Ministerialem Regni Generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad id conducendos, vigore Inscriptionis praesentis obligatoriae, officiosè capiendam et assumendam; Jam exnunc et defacto liberè dat et admittit, datamque et admissam, nec per se, nec per suas quasvis submissas et subordinatas personas praepedire, denegare, adimere, interturbareque, aut quovis modo injuriari: *Quinimo* eundem Generosum N. Obligatorium suum illiusque Successores, ab omni et quavis impetitione juridica omnium et singularum Personarum, statûs, sexûs, gradûs et conditionis ac praeeminentiae cujusvis existentium, intuitu praemissorum Bonorum quovis modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere, se suis cum Successoribus, de et supra Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, Summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, inscribit et obligat, idque sub similis Summae Flor: Polon: vadio, per se Recognoscentem, Posterosque suos, in casu Inscriptioni praesenti obligatoriae in aliquo contraventionis, praemissorum omnium et singulorum non completionis, eidem Generoso N. Obligatorio suo illiusque Successoribus ad solvendum luendo. Pro quo quidem *(ut in Forma Cessionis:)* Inscriptionis praesentis obligatoriae vigore.

Zamiany Dóbr. J. *)

Stoiąc oblicznie przed Sądem Szlachetny N. Dziedzic N. z iedney strony, i Szlachetny N. z drugiey strony, zdrowy na umyśle i na ciele, i przy dobrym rozumie będąc, iawnie i przez wyznanie swe wyznali: Iż między sobą uczynili Dóbr dziedzicznych wieczną i nieodzowną zamianę, dawszy sobie zobopólnie Dobra za Dobra, ziemię za ziemię: tak iż przerzeczony N. dał i zamienił Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś N. ze wszystkim tey Wsi dziedzictwem, i że wszystkim prawem, państwem, własnością, i tytułem dziedzicznym z przerzeczonym N. który N. za iego Dobra dziedziczne, to iest: Wieś N. przerzeczoną, także też ze wszystkim dziedzictwem tey Wsi, dał i zamienił że wszystkim prawem, państwem, i własnością i tytułem dziedzicznym: tak iż przerzeczony N. przerzeczone N. Dobra, to iest: Wieś N. z swemi Potomki będzie dzierżał, miał i obyczaiem dziedzicznym posiędzie, tak szeroko, długo, i w okrąg, iako przerzeczone Dobra, albo dziedzictwo przerzeczoney Wsi N. w swych granicach z starodawna iest rozdzielone i ograniczone, ze wszystkiemi i każdemi z osobna pożytki, które z starodawna ku temu N. dziedzictwu przynależały, i ze wszystkiemi nic nie wyimując przyległościami. I także przerzeczony N. przerzeczone Dobra swe, to iest: Wieś N. ze wszystkim tey Wsi N. dziedzictwem, ze wszystkim prawem, państwem, i własnością i tytułem dziedzicznym, ze wszystkiemi Potomki swemi będzie dzierżał, miał, i dziedzicznie osiędzie, tak szeroko, długo,

*) Formy następuiące z Januszowskiego całkowicie wyięte, tym celom tu umieszczaiąsię, aby służyły za dowód, przykład i regułę, iako wszelkie Kontrakty i Tranzakcye prawne mogą bydź dokładnie po polsku opisane. Ani można twierdzić, aby terminalność prawna nie mogła bydź w ięzyku kraiowym zachowana, kiedy tego i dawnieysze uczą Akta, i za naszych czasów utworzone w Kommissyach Skarbowych, Kommissyi Edukacyiney, w Departamencie Woyskowym, i po innych Subselliach Formy Polskie Dekretów, Pozwów, i wszelkich Aktów Jurydycznych, w niczym dokładności Form Łacińskich nie ustępuią.

i w okrąg, iako rzeczone Dobra, albo dziedzictwo Wsi N. w swych granicach i miedzach z starodawna iest rozdzielone i rozgraniczone: I także wespółek ze wszystkiemi i każdemi z osobna pożytki i przyległościami, które z starodawna ku maiętności N. przynależą, nic nie wyimuiąc. I iuż ci przerzeczeni zamianę czyniący, dali sobie zobopólnie w przerzeczone dobra tak odmienione istotne wwiązanie i ręczne dzierżenie przez Woźne ziemskie. I będą powinni, i są obowiązani, spolnie siebie i Potomki swe względem przerzeczonych Dóbr tak zamienionych bronić, szczycić, i zobopólnie się wyswobadzać, i uspokoiać od wszystkich prawnych trudności, i pierwszych obowiązków, zapisów, pozwów zaniesionych, i które zaniesione bydź maią, zysków, przezysków którychkolwiek, i wszystko zamykaiąc od wszelkiego przenagabania prawnego, i od wszystkich Osób stanu oboiey płci, przez dawności Ziemskie, iako na którą osobę dawność należy, pod szkodami ziemskiemi albo zakładem sta grzywien pieniędzy monety Polskiey.

O które szkody albo zakład, ieden od drugiego, względem przerzeczoney obrony pozwany, i Potomkowie iego pozwani do Sądu Ziemskiego E. albo Zamkowego J. na pierwszym roku, iako zawitym stać obliczne, i zaniechawszy wszystkich wymówek, zwłok z któreykolwiek przyczyny, albo też Kwitów, które z prawa zwykły bydź dawane i pozwalane, i wszystkich innych prawnych zwłok, i także ruszenia Sędzi, odpowiadać, i od Sądu nie odchodząc, Dekretowi sądownemu bydź posłuszen, to iest: zastąpić, i o wszystkie osądzone rzeczy dosyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni tylekroć, ilekroć im i ich Potomkom będzie potrzeba.

FORMA

Darowizny wieczney. J.

Stoiąc obliczne przed Sądem Szlachetny A. Dziedzic N. zdrowy na umyśle i na ciele, iawnie zeznał: iż Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś C. ze wszystkim tey Wsi dziedzictwem,

i ze wszystkim prawem, państwem i własnością, i tytułem dziedzicznym, i ze wszystkiemi do tych Dóbr przynależnościami, którymbykolwiek sposobem należały, z pożytki wszystkiemi, nic prawa, państwa, i własności, i wszystkich dochodów i pożytków w przerzeczonych Dobrach sobie i Potomkom swym nie ostawując, ani wyimuiąc, tak szeroko, długo i w okrąg, iako przerzeczonych Dóbr dziedzictwo w swych miedzach i granicach szeroki iest, i iako ie sam dzierżał i miał, i w dzierżeniu był; Szlachetnemu D. i iego własnym Potomkom dał, darował wiecznie i na wieki: Aby przez przerzeczonego D. i iego Potomki, iako prawdziwe i słuszne Potomki, przerzeczone Dobra były trzymane, miane i wiecznie dzierżane, i wedle upodobania swego na użytki obracane.

I iuż od tego czasu przerzeczony N. przerzeczonemu N. dał istotne wwiązanie i dzierżenie w rzeczy samey przez Woźnego Ziemskiego w przerzeczone Dobra N. to iest: w Wieś B. i we wszystko iey dziedzictwo, i we wszystkie pożytki. W których wszystkich Dóbr spokoynym dzierżeniu będzie powinien przerzeczony N. i iego Potomkowie przerzeczonego C. z iego Potomki względem przerzeczonych Dóbr B. tym sposobem darowanych bronić, zastąpić, wyswobodzić, i uspokoić od wszelkiego zatrudnienia prawnego, i od wszystkich Osób stanu i oboiey płci, przez dawności Ziemskie, iako dawność, na którą Osobę z prawa przynależy, tylekroć, ilekroć iemu C. będzie potrzeba, pod szkodami Ziemskiemi, albo pod zakładem C. grzywien, żadną rzeczą wymyślną tego zakładu nie uchodząc.

FORMA

Zastawy Dóbr. J.

Stoiąc oblicznie przed Sądem ninieyszym Szlachetny A. Dziedzic B. dobrowolnie, iawnie, i przez wyznanie zeznał: Iż Szlachetnemu C. i iego Potomkom Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś E. w grzywnach M. pieniędzy dobrey monety Pol-

skiey zastawił i zapisał do Święta Narodzenia Pana Chrystusowego, blisko przyszłego: A od Święta Narodzenia Pana Chrystusowego, do drugiego takiegoż Święta blisko przyszłego ieżliby nie wykupił (albo Summy przerzeczoney nie zapłacił) Dóbr tych dziedzicznych. A tak rok od roku iako lata po sobie idą, aż do zupełnego i całego przerzeczoney Summy M. grzywien zapłacenia, i przerzeczonych Dóbr wykupienia, aby dzierżał C. przerzeczone Dobra ze wszystkim prawem, państwem, własnością, tak długo, szeroko i w okrąg, ze wszystkiemi i każdemi z osobna tych Dóbr pożytki, dochody i przynależytościami wszystkiemi, to iest: iako sam dzierżał, miał, i w trzymaniu był, nic sobie prawa, państwa, albo pożytków w przerzeczonych Dobrach E. przerzeczonemu A. i iego Potomkom, którymkolwiek niezachowuiąc, albo nie wyimuiąc obyczaiem i tytułem Zastawy, aż do wykupienia, aby dzierżał, miał, używał. I iuż mu przerzeczony A. dał i daie od tego czasu w przerzeczone Dobra E. istotne wwiązanie i dzierżenie rzeczne, przez któregokolwiek Woźnego Ziemskiego, od tego czasu prawa, przydanego, aby przyiął to wwiązanie. Ani ma przerzeczony A i iego Potomkowie przerzeczonemu C. i iego Potomkom w przerzeczone Dobra zastawne wwiązania bronić, albo dawszy wwiązanie, w nich krzywdzić, albo którymkolwiek obyczaiem spokoynego dzierżenia przeszkadzać: I owszem będzie powinien i iego Potomkowie będą powinni, względem przerzeczonych Dóbr ode wszystkich obiwiązków, praw, i zapisów pierwszych, też posagu i wiana Szlachetney F. Małżonki swey, i Pozwów, Przypozwów iuż wniesionych, albo które ieszcze wniesione bydź maią, zysków, przezysków którychkolwiek, i iednym słowem zamykaiąc, od wszystkiego przenagabania prawnego, u wszystkich Sądów Królestwa, przez wszystkie dawności Ziemskie, iako na którą Osobę płci i stanu oboyga ziemska dawność przynależy i ściąga się, bronić, szczycić, zastąpić i wyswobodzić, i bez szkody uczynić tylekroć, ilekroć iemu, albo iego Potomkom w tym czasie, póki zastawa trwać będzie, byłaby tego potrzeba, pod zakładem innych M. grzywien. O który zakład albo zakłady ieźli względem przerzeczonych rzeczy pozwać do Prawa Ziemskie-

go G. albo Grodzkiego H. dopuściłby się, albo iego Potomkowie dopuściliby się; tedy na pierwszym Roku Pozwu iako zawitym, może być zdan w zysku: A ieźliby nie stanął, odrzuciwszy wszystkie zwłoki na rzeczy główne, albo też na przypadkowe, choć prawdziwe niemocy, odłożenia na większą rzecz, na rzeczy sobie wedle prawa pomocne, na Kwit: wyiąwszy gdzieby sobie brać chciał na Kwit, (własnego Powiatu, na który zwykło bydź dawano) i na wszystkie inne, z któreykolwiek przyczyny zwłoki i mianowania wszystkie, dać wwiązanie, i krzywdę przez się, albo przez naprawne Osoby w przerzeczonych Dobrach uczynioną, na proste powodowe twierdzenie ma nadgrodzić, i od inszych zadawania trudności zastąpić, wyswobodzić, bez szkody uczynić będzie powinien i będą powinni. A ieżeli w przerzeczonych rzeczach wszystkich, albo w części nie uczyniłby dosyć; tamże zarazem przez Sąd nie wina trzech grzywien, ale zakład na nim albo Potomkach iego ma bydź skazan: O który zakład albo zakłady Sąd, odrzuciwszy sądowne ruszenia, i inne wszystkie zwłoki albo smykania, ten prawem zwyciężony, temu który prawem wygrał, pod czternaścią grzywien winy, nie odchodząc, wedle obycyaiu prawa dosyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni. Które zapłaciwszy i dosyć za nie uczyniwszy, przedsię Zapisowi i wszystkiemu w nim opisaniu dosyć uczynić z Potomki swemi będzie powinien tylekroć, ilekroć iemu C. i iego Potomkom będzie potrzeba.

FORMA

Zapisania Arendy. J.

Stoiąc oblicznie przed Sądem Szlachetny A. Dziedzic albo Dzierżawca N. iawnie i przez wyznanie zeznał: iż Dobra swe dziedziczne albo zastawne, to iest: Wieś C. Szlachetnemu D. za tak wiele grzywien M. pieniędzy dobrey monety i liczby Polskiey naiął, i arendował tylko do trzech lat, od święta Świętego F. blisko przyszłego: Które grzywny M. przerzeczony C.

przerzeczonemu A. będzie powinien zapłacić na każde święto Świętego F. na mieyscu G. A przerzeczony A. będzie powinien przerzeczonego D. kwitować u Akt Grodzkich G. w tymże Powiecie: a tak rok od roku aż do wyiścia tey Arendy. Które Dobra przerzeczone, to iest: Wieś C. przerzeczony D. Arendarz będzie dzierżał, i w nich mieszkał mocą przerzeczoney Arendy, a nie żadnym innym prawem, ze wszystkim państwem, i prawem, i wszystkiemi pożytki, które do przerzeczonych Dóbr którymkolwiek sposobem należą, z dochody, które z nich pochodzą wszystkiemi, żadnych nie wyimując, od tego czasu, aż do wyiścia trzech lat, a nie daley, iako wyżey iest napisano. A iuż przerzeczony A. dał temu Naiemnikowi albo Arendarzowi D. istotne dzierżenie w przerzeczone Dobra C. i będzie powinien onego bronić w przerzeczonych Dobrach arendowanych od wszelkich obowiązków Praw, Zapisów, Pozwów, szkód, od wszystkich osób i płci stanu oboyga, i od wszelkiego przenagabania prawnego, aż do wyiścia przerzeczoney Arendy, pod szkodą ziemską albo zakładem.

O które szkody albo zakład ieden od drugiego względem przerzeczoney obrony pozwany, i Potomkowie iego pozwani do Sądu Ziemskiego E. albo Zamkowego J. na pierwszym Roku, iako zawitym stać oblicznie, i zaniechawszy wszystkich wymówek, zwłók z któreykolwiek przyczyny, albo też Kwitów, które z prawa zwykły bydź dawane i pozwalane, i wszystkich innych prawnych zwłók, i także ruszenia Sędzi, odpowiedać, i od Sądu nie odchodząc Dekretowi sądowemu bydź posłuszen, to iest zastąpić, i o wszystkie osądzone rzeczy dosyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni tylekroć, ilekroć im i ich Potomkom będzie trzeba.

A stoiąc tenże przerzeczony D. Arendarz też zeznał: Iż Arendował przerzeczone Dobra u przerzeczonego A. wedle ninieyszego zapisu: Które Dobra zeznał, iż nie innym prawem, tylko prawem Arendy przerzeczoney F. dzierży i w nich siedzi: Po którey Arendy wyiściu, przerzeczony A. albo iego Potomkowie wiadą w Wieś C. a żadnego gwałtu w tym nie uczynią.

FORMA

Wspólnego między Małżonkami Dożywocia. J.

Stoiąc oblicznie przed Sądem Szlachetny N. ztąd a ztąd, a także Szlachetna N. Małżonkowie, zdrowi na umyśle i na ciele, używszy przyiacielskiey rady iawnie, i mianowicie wyznali: Iż wszystkich Dóbr swych dziedzicznych i zastawnych, ruchomych i nieruchomych, które teraz maią i potym mieć będą, zobopolnie i społecznie pozwolili sobie używanie do czasu żywota swego, takim obyczaiem. Iż ieźliby przerzeczonemu N. pierwey, niż przerzeczoney N. przydało się umrzeć; tedy ona N. wszystkie Dobra tak ruchome, iako nieruchome przerzeczonego N. będzie trzymać, i one posiędzie ze wszystkim prawem, państwem, własnością, nic nie wyimuiąc: I będzie ich używać aże do czasu żywota swego: A po śmierci przerzeczoney N. Dobra przerzeczone tak ruchome iako nieruchome, cale zupełnym prawem na Potomki przerzeczonego N. wrócą się bez wszelkiey przekazy i sporu Potomków przerzeczoney N. I także gdzieby się przerzeczoney N. przydało pierwey umrzeć, niżeli samemu N. tedy przerzeczony N. Dobra wszystkie tak ruchome, iako nieruchome przerzeczoney N. będzie dzierżał i posiędzie, ze wszystkim prawem, państwem, własnością, ze wszystkiemi ku tym Dobrom rzeczami przynależącemi: I będzie ich używał do czasu tylko żywota swego: A po śmierci przerzeczonego N. Dobra przerzeczone którekolwiek oney N. przynależały, na Potomki przerzeczoney N. cale wrócą się, bez wszelakiey przekazy i sporu przerzeczonego niegdy Męża Potomków.

FORMA

Kompromissu. S.

Ad officium et Acta praesentia personaliter venientes Generosus N. ab una atque N. parte ab altera, sani mentibus pariter et corporibus: Foro: etc. recognoverunt et quilibet illorum etc. recognovit. Quia ipsi ad sopiendam finaliterque decidendam causam. et Actionem judiciariam respectu *(tu treść tey Spra-*

wy wyraź: np: w ten sposób:) Bonorum tam mobilium et sese moventium, quam immobilium, totiusque suppellectilis domesticae in quavis materia et forma existentis, fatis olim NN. derelictae etc. ad mutuas Partium praetensiones, ratione dictorum Bonorum intervenientes, discutiendas et disjudicandas, satisfactionem cui à quo competierit demandandam, caeteraque pro exigentia ejusdem negotii peragenda; In Supremum causae ejusdem N. atque Generosos NN. in Arbitros et Judices eligunt: Sententiaeque eorundem parituros se compromittunt, praecisa omni appellatione, neque obstante discrepantia v. recessu Mci Superarbitri, Arbitrorum, nec unius ex Partibus. Locum expediendi ejusdem Compromissi in Bonis N. hinc et pro Feria N. Anno etc. assignant et praefigunt: Pro quo loco et termino ab utrinque comparituros se submittunt. Dantes et concedentes iidem Generosi Recognoscentes eidem Magnifico Superarbitro, atque Generosis Arbitris per binos ab utraque parte pro termino et loco supra expressis locandis, plenariam facultatem causam eandem et actionem etc. decidendi Promitentes se id totum quidquid per memoratum Generosum Superarbitrum et Arbitros ab utrinque elocatos in praemissis constituetur; tanquam ultimariam Decreti Tribunaliti sententiam definitivam acceptaturos et pro rato et grato habituros fore: Idque sub damnis Terrestribus simpliciter taxandis, pro quibus Forum Officii praesentis ad respondendum sibi assignant. Etc: *Vel* Promittentes, Inscriptionem praesentem sub rigore Constit: A. 1768. descripto servaturos. Quidquid autem per M. Superarbitrum unà cum MM. Arbitris (non attenta discrepantia sive Recessu unius Partis, aut Arbitrorum seu Arbitri, remotaque quavis appellatione) decisum, statutumque fuerit; Partes Compromitentes, inviolabiliter tenebunt et exequentur.

FORMA

Działu między Sukcessorami. Z.

Między Wielmożnemi Jchmć PP. N. niegdy z Wielmożnemi NN. spłodzonemi Sukcessorami, za medyacyą Przyiacioł

wysadzonych i uproszonych, stanął pewny i w niczym nieodmienny wieczny dział Dóbr niżey specyfikowanych, po zeszłych bezpotomnie Wielmożnych NN. *Jure Divino et naturali* spadłych na wyżey wyrażonych Sukcessorów, i takowa podług sched na trzy głowy, przez Jmć P. N. podanych, ułożona dyspozycya... *Scheda pierwsza.* — Dobra N. w szacunku N. Do tey Schedy długi N. — *Addytament:* to iest albo Scheda pierwsza dodą Schedzie N. albo weźmie od Schedy N. — *Podpis* odbieraiącego Brata, który wybór od naymłodszego Brata zaczyna się w tę Aryngę — *Akceptuię na móy dział tę Schedę* NN. — ... *Scheda druga.* Dobra N. Długi N. *Addytament* (ieźli potrzebny) *Podpis,* iako wyżey... A która z Sched dla Naystarszego Brata zostanie podpisze ią w ten sposób — *Schedę tę dla mnie zostawioną akceptuię i podpisuię NN...* — Które to Dobra podzieliwszy między siebie Jchmć PP. Sukcessorowie, wolną Intromissyą natychmiast sobie dopuszczaią: Długi każdemu Działowi przyłączone, nieodwołuiąc się ieden do drugiego, punktualnie wypłacać przyrzekaią. A te wszystkie punkta i kondycye wyrażone wiecznemi czasy, wraz z Sukcessorami pod zakładem Złł: Pol: N. w niedotrzymaniu obliguią się i zapisuią, i one w Aktach N. roborować deklaruią. *Forum* sobie N. ku odpowiedzi naznaczaią: I na to się rękami swoiemi własnemi przy podpisach Przyiacioł uproszonych, dla większey wagi podpisuią. Działo się: etc:

FORMA

Zapisu na Wyderkaff. Z.

Comparens personaliter N. sanus etc. recognovit. Quia ipse levata de manibus N. Summa N. Florenorum Polonicalium per Generosum N. Ecclesiae N. coram Actis N. Feriâ N. Anno N. unâ cum censu annuo in vim Reemptionis inscripta; Eandemque Summam NN. Florenorum Polon: Ecclesiae N. et ipsius Succedaneis, in et super Bonis Villae N. vel Oppidi N. vel Sortis in Palatinatu N. et Districtu N. Terra N. sitis et jacentibus,

cum omni Bonorum eorundem, seu Villae memoratae vel Sortis vel Oppidi N. memorati, jure, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque reemptionis alias *na Wyderkaff,* tum cum curiis, areis, aedificiis, structuris etc. *(scribatur ex Donatione ad haec verba: Tabernatoribus)* nec non Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis, eorumque casis, dierum laboribus, censibus, dationibus, obventionibus, ac quavis eorundem Subditorum obedientia, omnibusque et singulis Bonorum eorundem, seu Villae memoratae, vel Oppidi vel Sortis memoratarum N. etc. utilitatibus etc. *(scribatur item ex Donatione ad haec verba)* Jam exnunc et defacto Ecclesiae N. Parocho N. et ipsius Succedaneis, vendidit, inscripsit, et assecuravit, prout praesentibus vendit, inscribit, ac modo Reemptionali alias *na Wyderkaff* assecurat. A qua quidem Summa N. Floren: Polon: censum annuum per quatuor et dimidium Flor: Pol: à quolibet centum quotannis pendendum, incipiendo ejusmodi solutionem censûs a die et Festo N. in Anno proximo Deo dante incidenti venturo, pro quolibet eodem die et Festo N. et quidem stante vita ejusdem N. ad manus et quietationem N. pro tempore existentis, aut illius Succedaneorum, manualem, quae pro authentica censeri debet, dare, solvere, et per suum proprium Nuntium trausmittere debebit et tenebitur. Idque sub vadio censui annuo correspondenti simili, aliorum videlicet N. Floren: Pol: ob non solutionem censûs praefati pro tempore et loco suprà expressis, ad solvendum seorsim et specialiter, toties quoties opus fuerit, succumbendo. In quae quidem Bona seu Villam memoratam vel Oppidum, vel Sortem memoratam, praesentibus, in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripta, Intromissionem realem, actualem, pacificamque Possessionem per Ministerialem quemvis Regni Generalem et Nobiles duos praesentibus deputatos, quandocunque voluerit acceptandam, jam exnunc dare, et liberè admittere, datamque et admissam, tàm per se Successoresque suos, quàm per alias quasvis submissas et subordinatas Personas, non adimere, nec praepedire, ac ipsum illiusque Succedaneos, in Bonis praefatis praesentibus in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscriptis et assecura-

tis, modo quovis non injuriari: Quinimò eundem N. et ipsius Succedaneos, ab omnibus oneribus, Juribus, Debitis simplicibus et inscriptis, Inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus Dotum, Dotalitiorum, Reformationum, Advitalitatum, et alterius cujusvis Juris tituli, Processibus judiciariis, impedimentisque quibusvis Juridicis, Bona praefata presentibus in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripta, et assecurata, modo quovis afficientibus et aggravantibus, omniumque et singularum personarum, statûs, sexûs et conditionis cujusvis existentium, in omni Judicio et Officio Regni tàm in toto quàm in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere: Bonaque praefata, seu Villam praefatam, vel Oppidum vel Sortes memoratas, praesentibus in vim reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripta et assecurata, semper munda et libera facere, reddereque praedictus Recognoscens suis cum Successoribus in et super Bonis suis generaliter omnibus, haereditariis et obligatoriis, mobilibus et immobilibus, Summisque quibusvis pecunniariis nunc habitis et in posterum habendis, Eidem N. et ipsius Succedaneis inscribit, se submittit, et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae originali simili, aliorum videlicet N. Florenorum Polonicalium per se Recognoscentem Successoresque suos praenominato N. et ipsius Succedaneis, in casu non completionis praemissorum omnium, Inscriptionis praesentis reemptionalis contentorum ad solvendum seorsim et specialiter toties quoties opus fuerit, succumbendo. Pro quo quidem vadio seu vadiis taliter ad solvendum succubitis, ac pro non completis praemissis omnibus nihilominus complendis, memoratus Recognoscens suis cum Successoribus, Jure conventus, Foro competenti renuntiando, coram N. Judicio vel Officio N. vel coram praesenti Castrensi Capitaneali N. cui se, vel quibus se cum Successoribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte subjicit, ad primam Instantiam praenominati N. aut illius Succedaneorum peremptoriè respondere suis cum Posteris tenebitur, Terminum primum peremptorium etc. *(Vide in Forma Donationis simplicis reliqua.)*

FORMA

Zapisu na Dobrach. Z.

Comparens personaliter coram Officio et Actis praesentibus Capitanealibus in Castro N. Magnificus N. sanus mente et corpore existens, Foro competenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti verò in se Posteros ac Bona sua omnia, quo ad Actum hunc, benevole assumpta, publice libereque recognovit: Quia ipse Summam capitalem N. Florenorum N. Polonicalium ex Summa originali pro pretio sortis certae in Bonis N. Anno N. constitutam, ultra onera NN. restantem, ac pullulantem, Decretisque tam Tribulitiis quàm et Condesscensorialibus in Bona N. eo nomine prolatis, Generoso N. pro termino actûs hodierni per se Recognoscentem, praevia evictione, solvi injunctam; ne Summa eadem eidem Generoso N. ob non statutum Evictorem sterilescat; praefato Generoso N. et ipsius Successoribus, unà cum pendenda quotannis *vg.* quinque à centum provisione, mediantibus quietationibus manualibus enumeranda, in Bona sua generaliter omnia haereditaria et obligatoria, mobilia et immobilia, Summasque quasvis pecuniarias, modo evictorio principaliter et praecipuè in Bona N. importat, inscribit, locat, et assecurat, idque sub vadio similis Summae NN. Forum Offici praesentis seu Judicii Tribunaliti Regni Lublinensis sibi ad respondendum assignando. Hac sua personali Recognitione ad praemissa omnia accedente.

FORMA

Plenipotencyi Urzędowney generalney. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Castrensibus Capitanealibus NN. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti autem Castrensis Capitaneali N. in se, Posteros ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libere ac per expresum recognovit: Quia ille ad omnes in genere et

singulas in specie causas et actiones suas judiciarias, in omni Judicio et Officio Regni majoris minorisve Subsellii, etiam in Judicio Tribunalitio Regni Lublinensi *v.* Petricoviensi, cum quibusvis personis ratione quarumvis rerum, pretensionum negotiorum, et injuriarum, tàm ex actoratu quàm ex reatu sui Recognoscentis incidentes, et incidendas, habitas et habendas; in suum verum et legitimum Plenipotentem N. *(wyraź na siła lat) vg.* ad triennium integrum eligit, inscribit et ordinat. Dans et concedens idem memoratus Recognoscens praefato Plenipotenti suo, plenariam facultatem, et omnimodam, absolutamque potestatem causas easdem et actiones quasvis suas judiciarias instituendi et intentandi, institutas et intentatas proponendi, promovendi, defendendi, jureque tuendi, et ad debitum juris finem et effectum deducendi: Processus inchoandi, inchoatos continuandi, decreta suscipiendi, à contrariis provocandi, juramenta effectuandi, aresta imponendi et relaxandi, poenas judiciales levandi, et de levatis quietandi, ratione non exolutarum jure agendi, Intromissiones in poenis, decretis ac re principali offerendi et acceptandi, caeteraque omnia, verum et legitimum Plenipotentem de jure concernentia, ritè obeundi et paragendi. Promittens et inscribens se idem Recognoscens, id totum quidquid per praedictum Plenipotentem suum in praemissis juridicè actum, gestum, constitutumque fuerit, pro rato et grato habiturum et sescepturum, nulloque modo praemissis contradicturum, Recognitionis praesentis vigore.

Formy kontraktów, zapisów, i niektórych sądowych trąnzakcyi litewskich *)

FORMA

Prawa Wieczystego.

Ja NN. *(Imie, Nazwisko i Urząd Aktora daiącego Prawo wyrazić)* wszystkim po niżey wyrażonym obowiązkom ulegać

*) Te Aryngi, każdy z nich Dokumenta układaiący, do interessu i umów zawartych stosować powinien: gdyż iak w Kontraktach różne są umowy, tak do każdego przypadku nie podobna było w iedney Aryndze wypisać wszystkie okoliczności.

przyrzekaiąc, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym wieczysto-przedażnym prawem, zapisem W. J. P. NN. *(Imie, Nazwisko i Urząd, komu się daie Prawo, zapisać)* danym na to: Iż ia Dóbr N. nazwanych, w Woiewodztwie lub Powiecie N. leżących, prawem wieczysto-przedażnym w Roku N. Miesiąca N. dnia N. w Trybunale Głównym W. Xięstwa Lit: przyznanym, od W. JP. NN. nabytych, w aktualnym moim dotąd dzierżeniu zostaiących, niekwestyonowanym będąc Dziedzicem, potrzebą interessów moich zostawszy znaglony, o wieczność tych Dóbr z W. JP. N. za Summę Złotych Polskich NN. ugodziłem się: którą w terminie ninieyszym, dobrą w kraiu idącą monetą, zupełnie do rąk moich odebrawszy, i z wypłacenia oney realnego W. JP. NN. nie odwołanie kwituiąc, z władzy mi Prawami Kraiowemi rządzenia własnością dozwoloney, wyrażone Dobra NN. z zabudowaniem dwornym, folwarkowym, gumiennym, browarnym, z gruntami oromemi i nie oromemi, z sianożęciami mórożnemi i błotnemi, z puszczą, lasami, gaiami, z ogrodami owocowemi, i chmielowemi, zaroślami, trzebieżami, wygonami, wypustami, z stawami, młynami, z rzekami, zatokami, ieziorami, z karczmami, z wsiami, Poddanemi w nich mieszkaiącemi i precz rozeszłemi, z wolnym onych i zabranych gruntów odzyskiwaniem, czynszami i dziakłami Włościańskiemi, z przykuplami, i wszystkiemi ogólnie przynależnościami, z zasiewem żytnym i iarzynnym, na osobliwszym przy ninieyszym Prawie przezemnie wydaiącym się Inwentarzu dostateczniey opisanemi. nic z nich w naymnieyszey części nie wyłączaiąc, W. JPanu NN. na wieczne a nieodzowne czasy przedaię: Aktorstwa moiego na Osobę Jmci zrzekłszy się, zupełnym stanowię Dziedzicem, żadney salwy do takowego Dziedzictwa mnie, i Sukcessorom moim nie zachowuiąc. Równo z datą ninieyszego moiego wieczysto-przedażnego Prawa, w aktualne wieczyste dzierżenie urzędownie przez Woźnego J. K. Mci podaię i postępuię. Dokumenta *Juris et Possessionis* na te Dobra służące, iakie mam, do rąk Jmci oddaię, a dalsze ieżeliby się okazały, powrócić przyrzekam. Na mocy zatym tego Prawa, wyrażonemi Dobrami z całą ich rozległością, i wszystkiemi attynencyami W. Jmć P.

NN., iako iuż swoiemi własnemi, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wynaydować, komu chcąc dać, darować, zapisać, przedać, zamienić, i wedle własnego upodobania obrócić wolen iest: A i a, że żadney przeszkody czynić nie mam, i Sukcessorowie moi nie będą mogli, przyrzekaiąc; owszem od każdego do tych Dóbr interesuiącego się, własnemi wydatkami W. JP. NN. zastępować i ewinkować iak nayściśley obowiązuiąc się: Na beśpieczeństwo zupełne wyrażonych Dóbr dziedzictwa i nieuchybnego zastępowania, ewikcyą na Dobra moie dziedziczne N. zwane, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżące, wnoszę. Wszystkie zaś wyrazy i obowiązki w tym zapisie zawarte, że ia dotrzymam i Sukcessorowie moi dopełniać będą obowiązani, pod zaręką ważności rzeczy wynoszącą, et *sub poena personalis Infamiae* zapewniaiąc, za naruszeniem w którymkolwiek punkcie tego zapisu, *Forum ubiquinarium* w Wielkim Xięstwie Lit: do zapozwania mnie i Sukcesorów moich naznaczam: A rozprawę bez żadnych Dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć determinuiąc, ten moy dobrowolny wieczysto-przedażny prawa Zapis, przy świadectwie uproszonych ustnie oczewisto WW. JJ. PP. Pieczętarzów, własną moią stwierdzam ręką. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

FORMA

Prawa Zastawnego.

Ja NN. wszystkim poniżey wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekaiąc, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym trzyletnym zastawnym Prawem, Zapisem W. JP. NN. danym na to: Iż na załatwienie własnych interessów moich potrzebą znaglony będąc, u W. JP. NN. wziąłem, pożyczyłem, i realnie do rąk moich odebrałem Summy Zł: Pol: NN. dobrą w kraiu idącą monetą, w którey Maiętność dziedziczną N. zwaną, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżącą, z zabudowaniem dwornym, gumiennym, browarnym, z gruntami, sianożęciami, z ogro-

dami owocowemi i chmielowemi, puszczą, lasami, trzebieżami, wygonami, z zasiewem żytnim i zbożem iarzynnym na usiew wiosenny *in fundo* zostawionym, bydłem, i sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, ieziorami, zatokami, sadzawkami, z wolnym w nich ryb łowieniem, z karczmami i z nich przychodzącemi intratami, z wsiami, Poddanemi, czynszami, daninami, powinnością, i wszystkiemi ogólnie attynencyami, na osobliwym Inwentarzu, przy teraźnieyszym prawie przezemnie wydanym, opisanemi, nic z niey nie wyłączaiąc, iak sam w dzierżeniu mam, w trzyletnią zastawną od dnia ninieyszego, to iest: dnia N. Miesiąca N. Roku N. początek biorącą, a w Roku N. tegoż Miesiąca i dnia kończyć się powinną Possessyą, W. J. Panu NN. wypuszczam, postępuię, i przez Woźnego J. K. Mci w terminie ninieyszym intromittuię. Na mocy tedy tego moiego trzyletniego zastawnego Prawa zapisu, W. J. Pan NN. tą Maiętnością, ze wszystkiemi przynależnościami, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynaydować, komu chcąc w takoweyże Summie przezastawić, budynki iakie nieodbicie będą potrzebne nowe budować, stare reparować, Poddanych osadzać, zapomagać, do powinności Inwentarzem opisaney używać, drzewo z puszczy i lasów na potrzebę *Fundi,* byleby nie na stronę wycinać, aż do zaterminowanego Possessyi czasu wolen iest. Przed wyiściem którego, do nastąpić maiącego okupna, dwunasto-Niedzielami obwieszczenie wydać, i one w własnym Grodzie nieodwłócznie zeznać, a na terminie wykupna Summę kapitalną Złł: Pol: NN. podobnież dobrą w kraiu wedle praw Narodowych idącą monetą zaliczyć, osobno za budowanie nowych, i naprawę starych tak dwornych, iako też włościańskich budowisk, zapomogi Poddanych, niedobiory i zakładane publiczne podatki sprawiedliwie pretendowane, wedle przyiacielskiego umiarkowania, nie przychodząc do Possessyi bonifikować, oraz wszystkie na dobro *fundi* łożone wydatki, przed Aktami Grodu Woiewództwa lub Powiatu N. wrócić, żadnych o dezolacye przez przypadkowy ogień, inkursye nieprzyiacielskie i rozeyście się Poddanych, byleby nie z okka-

zyi Jmci stałe, nie formuiąc pretensyów, tak nayściśley obowiązuie się, i Następcy moi powinni będą *). A W. J. P. N. po zupełnym przezemnie siebie uspokoieniu, Dobra N. z żytem przy Widzu moim zasianym, i zbożem iarzynnym na usiew wiosenny zostawionym, bydłem i sprzętem gospodarskim, Inwentarzem, Poddanemi, do Possessyi moiey zupełnie i całkowicie powrócić będzie obowiązanym. Jeźlibym zaś przed terminem okupna obwieszczenia dwunasto-Niedzielami nie wydał, onego w własnym Grodzie zeznać nie kazał, lub w terminie Summy kapitalney, i za pretensye *ad fundum* sprawiedliwie regulowaney nie opłacił; w ów czas W. JP. NN. tę Maiętność od trzech do trzech lat nieprzerwanie po sobie idących, aż do zupełnego we wszystkim ninieyszemu moiemu Zapisowi dosyć uczynienia, iako wyżey iest opisanym, dzierżeć ma. A ia w tym dzierżeniu, że żadney przeszkody czynić nie będę, i Sukcessorowie moi nie powinni, zaręczaiąc; owszem od każdego do tey Maiętności interessuiącego się zastępować własnemi wydatkami obowiązuiąc się, na pewność opłacenia Summy kapitalney i pretensyiney, oraz za niezawodne zastępowanie, ewikcyą na Maiętność moią dziedziczną N. zowiącą się, w Woiewodztwie lub Powiecie N. leżącą, wnoszę: I że wedle wyrazów w tym Zapisie zawartych wszystko zaskutecznię, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, et *sub poena personalis Infamiae* zapewniaiąc: Za niedotrzymaniem w którymkolwiek punkcie tego Zapisu *Forum ubiquinarium* w Wielkim Xięstwie Lit: do zapozwania mnie i Następców moich naznaczam: A rozprawę bez żadnych dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć przyrzekaiąc, ten moy dobrowolny trzyletni zastawny Prawa Zapis, przy świadectwie WW. JJ. PP. Pieczętarzów ustnie oczewisto odemnie uproszonych, własney ręki stwierdzam podpisem. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

---

*) Warunki Praw zastawnych pospolicie od umowienia się Stron kontraktuiących zawisły: leźli tedy kto inne postanowi, niech pisząc z tey Aryngi Prawo, umowione położy warunki, a wpisane wyrzuci.

FORMA

Prawa Arędownego.

Ja NN. wszystkim niżey opisanym obowiązkom dosyć uczynić submittuiąc się, wyznawam tym moim dobrowolnym trzyletnim Arendowym Prawem, Zapisem W. J. P. N. danym na to: Iż ia Dobra moie dziedziczne N. zowiące się, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżące, w aktualnym moim dzierżeniu będące, w tenutę Arendowną wypuścić postanowiwszy; a z nich realney na osobliwszym przezemnie podpisanym Inwentarzu intraty roczney Złł: Pol: NN. wyprowadziwszy; z W. Jmć P. NN. o tęż tenutę Arendowną trzyletnią za Summę Złot: Pol: NN. na lat 3 wynoszącą, ugodziłem się, i w terminie ninieyszym cało-roczną Summę Złł: Pol: N. realnie do rąk moich zaliczoną odebrawszy; wyrażone Dobra N. z zabudowaniem dwornym, gumiennym, oborowym i dalszym, z gruntami, sianożęciami, z ogrodami owocowemi i chmielowemi, puszczą, lasami, trzebieżem, wygonami, z zasiewem żytnim i zbożem iarzynnym na usiew wiosenny *in fundo* zostawionym, z bydłem różnego rodzaiu i sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, rzekami, ieziorami, zatokami, z wolnym w nich ryb łowieniem, z karczmami, arendami, z wsiami, Poddanemi, czynszami, daninami, i ciągłą powinnością na Inwentarzu opisanemi, z przykuplami i wszelkiemi przynależnościami, nic z nich nie wyłączaiąc, w trzyletnią Arędowną dnia N. Miesiąca N. Roku N. poczynaiącą się, a w Roku N. Miesiąca N. dnia N. kończyć się powinną Possessyą, W. J. P. N. wypuszczam, postępuię, i przez Woźnego J. K. Mci urzędownie podaię: Z wypłacenia Summy Złł: Pol: NN. za roczną dzierżawę kwituię: a za przyszłe dwa lata, iżby W. J. Pan N. dobrą nie brakowaną monetą, w terminie poczynaiącego się każdego roku, to iest dnia N. Miesiąca N. niezawodnie do rąk moich opłacał, zastrzegam. Na mocy zatym ninieyszego Arendownego Zapisu W. J. P. N. temi Dobrami, i z nich przychodzącemi intratami, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich, wedle własnego upodobania wynaydować, Poddanych do powinności Inwentarzem opisaney

używać, aż do zamierzonego Possessyi czasu, woien iest A w czasie kończącey się trzyletniey Arendowney Possessyi, lub za nieopłaceniem w następnych dwóch leciech w terminie powyżey opisanym umówioney Summy; Dobra wyrażone z attynencyami, z żytem, przy Widzu odemnie maiącym się zesłać, zasianym, zbożem iarzynnym na usiew wiosenny zostawionym, bydłem i sprzętem gospodarskim, oraz tym wszystkim, co iest w Inwentarzu opisanym, zupełnie i całkowicie do Possesyi moiey powrócić, nie roszcząc żadnych pretensyów, będzie obowiązanym. Wzaiemnie ia, że o dezolacyą przez przypadkowy ogień i inkursyą nieprzyiacielską, oraz rozeyście się Poddanych, byleby nie z okkazyi i powodu Jegomości stałe, formować nie będę pretensyów; a niedobory czynszów, dziakła Inwentarzem na intratę wyprowadzonych, zapomogi Poddaństwa, zakładane publiczne podatki, i na reparacyą budynków nieodbicie potrzebnych wydatki łożone, bonifikować będę; W czasie dzierżenia w pierwszym roku, i za opłaceniem umówioney Summy w dalszych dwóch leciech, że żadney przeszkody czynić nie mam; owszem od każdego do tych Dóbr interessuiącego się własnym expensem zastąpię, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, et *sub poena personalis Infamiae,* zapewniam. A na beśpieczeństwo wytrzymania lat zadeterminowanych, i na dopełnienie warunków wyżey opisanych, ewikcyą na dziedzictwo tych Dóbr wnoszę. Za niedotrzymaniem zaś w którymkolwiek wyrazie tego Zapisu, *Forum ubiquinarium* w Wielkim Xięstwie Lit: do zapozwania mnie naznaczywszy, rozprawę bez żadnych dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć obowiązuiąc się, ninieyszy trzyletni Arendowny Zapis, przy ustnie oczewisto uproszonych WW. Jchmć PP. Pieczętarzach, własną moią podpisuię ręką. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia.*

FORMA

Zapisu na Kompromiss, czyli Sąd Polubowny.

Ja NN. z iedney, a ia NN. z drugiey Strony piszący się, niżey wyrażonym warunkom ulegać obowiązuiąc się, czyniemy

wiadomo tym naszym dobrowolnym na Sąd Polubowny, czyli Kompromissarski postanowiony, wzaiemnie służącym Zapisem: Iż my o spadek z głowy zeszłego W. JP. NN. Dóbr N. zwanych, w Woiewództwie lub PowiecieN. leżących, Summ za Obligami i innemi Zapisami różnie lokowanych, tudzież sprzętów, mobiliów i całey pozostałości w Sądzie Ziemskim Woiewództwa lub Powiatu N. ciągły wiodąc Proceder; a dla zagęszczonych Regestrów Sądowych długo żądanego nie mogąc się doczekać końca *); o też Dobra, Summy, sprzęty i całą z głowy W. JP. N. pozostałość za wzaiemną umową w Sądzie Polubownym, czyli Kompromissarskim ostatecznie rozsądzić się postanowiliśmy: I nań za *Super-Arbitra* W. JP. N. a za Sędziów z Strony mnie N. WW. JJ. PP. NN. a ze Strony mnie N. WW. JJ. PP. NN. zgodnie wybraliśmy. Którzy WW. JJ. Panowie *Super-Arbiter* i Sędziowie spólnym obudwóch nas kosztem wyprowadzeni, do Dóbr N. zwanych w Woiewództwie lub Powiecie N. leżących, na dniu N. Miesiąca N. Roku N. lub za nieziechaniem w tym dniu, po wydanym cztero-Niedzielnym obweszczeniu, na czas przez siebie oznaczony, ziechawszy; nie zważaiąc na nieprzytomność niektórych, byleby przy W. Super-Arbitrze dway WW. Sędziowie po iednemu z obuch Stron znaydowali się; Juryzdykcją swoich Sądów uformować, a na tym Terminie za Pozwami wzaiemnie o wyrażony spadek prawnie wynieść się powinnemi, i za uprzedzonym dwóma-Niedzielami przed terminem ziechania do Kancellaryi Grodzkiey Woiewództwa lub Powiatu N. Kopii Spraw oddaniem; gdy potrzebna zdawać się będzie przez iedną, lub obie Strony dokumentów, sprzętów, ruchomości komportacya, oną uznać; a żadnych dalszych dylacyi i dobrodzieystw prawnych nie dozwalaiąc, całą Sprawę wedle dokumentów i dowodów obustronnych, Praw Kraiowych i sprawiedliwości rozsądzić; spadek ten komu będzie słusznie nale-

*) Na Sąd Polubowny czyli Kompromissarski, nie tylko o Sukcessyą Dóbr, Summ etc. ale też o granice, gwałty, grabieże, o zbiegłych Poddanych, i inne pretensye, opisywać się Prawa dozwalaią. Przeto iaką kto będzie miał pretensyą, taką niech w Zapisie na Sąd Polubowny stanowiącym się opisze, i do własnego interessu i umowy stosuie.

żał w całkowitości, lub w części przywrócić, winnych ukarać; z samey zaś Sprawy, gdy wyciągać będzie potrzeba, Inkwizycyą, weryfikacyą, kalkulacyą uznać; Słowem nic nierozsądnego nie zostawiwszy, spory zachodzące ostatecznie załatwić, zupełną moc i władzę ninieyszym Zapisem przez nas nadaną maią. A cokolwiek ciż WW. Super-Arbiter i Sędziowie Dekretem swym ostatecznym opiszą i postanowią, to my obie Strony za wiecznotrwałe i przez żaden Sąd, by naywyższy, wzruszyć się nie mogąc, dzierżeć i wyrokom tego Sądu dość czynić pod zaręką Złł: Pol: NN. powinni będziemy. A ieźliby z nas którakolwiek Strona za ziechaniem WW. Super-Arbitra i Sędziów, czy to na dniu wyznaczonym, czyli późniey przez Obwieszczenie zadeterminowanym, do takowego Sądu przystąpić niechciała; w ów czas strona Powodowa, nie przystępuiącą, do któreykolwiek sądowey Juryzdykcyi pozwać, i z Regestru Taktowego o satysfakcyą Zapisowi dopomnieć się, mocna będzie. A Sąd ten, na Stronie czyniącey własnemu postanowieniu sprzeciwieństwo, zaręki wyżey opisane i wydatki prawne dla Strony Powodowey wskazawszy, samą Sprawę na ostateczne rozsądzenie przed Sąd Kompromisarski odesłać obowiązanym zostanie. Równie gdy który z nas po oczewistych Kompromissarskiego Sądu wyrokach dosyć onym czynić nie zechce; pozwany o to przez Sąd którykolwiek, zaręki powyższe zapłacić, wydatki prawne wrócić, i wyroki Sądu Kompromissarskiego całkowicie dopełnić niezawodnie *sub poena personalis Infamiae* powinien. Na uskutecznienie tego wszystkiego, i na pewność zapłacenia powyżey determinowanych, w przypadku sprzeciwieństwa temu Zapisowi, zarąk, ewikcyą ia N. na Maiętność moią N. w Woiewództwie lub Powiecie N. a ia N. na Maiętność moią N. w Woiewodztwie lub Powiecie N. leżące, wnosiemy. Za niedotrzymaniem zaś, Sąd każdy w W. Xięstwie Litewskim, w sposobie powyżey opisanym, do zapozwania nas wzaiemnego determiniuiąc; ten nasz dobrowolny na Sąd Polubowny, czyli Kompromissarski wzaiemnie zawarty Zapis, przy świadectwie ustnie oczewisto od nas uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, rąk własnych umacniamy podpisami. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

Zapisu Intercyzyinego o Dobra na wieczność skontraktowane.

Ja NN. z iedney, a ia NN. z drugiey Strony piszący się, wszystkim niżey wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekaiąc, czyniemy wiadomo tym naszym dobrowolnym Intercyzyinym Prawa Zapisem na wzaiem danym na to: Iż ia N. Dobra N. nazwane w Woiewództwie N. leżące, spadkiem naturalnym po zeszłym W. J. P. N. dostałe, w aktualnym moim dzierżeniu zostaiące, niekwestyonowanie dziedzicząc; a na zapłacenie długów przez Antecessorów moich na też Dobra u różnych Jchmciow Panów zaciągnionych, i własne moie interessa, Summy będąc potrzebnym; też Dobra wiecznością sprzedać postanowiłem, i one z W. J. P. N. za Summę Złł: Polsk: N. ugodziwszy się, w terminie Roku N. Miesiąca N. dnia N. Prawo wieczysto-przedażne i Inwentarz na wyrażone Dobra N. z dwornym i dalszym wszelkim zabudowaniem, z gruntami oromemi i nie oromemi, z sianożęciami, ogrodami, puszczą, lasami, gaiami, zaroślami, trzebieżami, wygonami, z stawami, młynami, ieziorami, rzekami, zatokami, z karczmami, wsiami, Poddanemi w nich mieszkaiącemi i precz rozeszłemi, czynszami, dziakłami, i dalszą włościańską powinnością, z przykuplami i wszystkiemi ogólnie przynależnościami, z zasiewem żytnym i iarzynnym, nic z nich w naymnieyszey części nie wyłączaiąc, z ewikcyą na Maiętności moiey dziedziczney N. w Woiewódz: N. leżącey *in forma Juris* sprawione wydać, w Ziemstwie Woiewodztwa N. przyznać, te Dobra do wieczystego Jmści dzierżenia urzędownie przez Woźnego J. K. Mci podać, Dokumenta ograniczenia na też Dobra służące złożyć iak nayuroczyściey obowięzuie się. Wzaiemnie ia N. umówioną za dziedzictwo Dóbr Summę Złł: Pol: NN. złotem ważnym Hollenderskim obrączkowym, licząc czerwony złoty po Złotych N. w terminie wyżey opisanym całkowicie niezawodnie do rąk W. Jmci Pana N. wypłacić powinien będę. A to nasze wzaiemne postanowienie, że ia N. w wydaniu i przyznaniu Prawa i Inwentarza, oraz podaniu Dóbr wyrażonych

w wieczyste W. J. P. N. dzierżenie; A ia N. w nieomylnym Summy wypłaceniu, w terminie opisanym zaskuteczniemy, pod zaręką Złł: Pol: N. *sub poena personalis Infamiae,* wzaiemnie przyrzekamy. Jeźliby zaś z nas albo ia N. po zaliczeniu przez W. Jmci Pana N. Summy Złł: Pol: N. całkowitey, Prawa wieczystego i Inwentarza na Dobra wyż rzeczone, i wszelkie onych attynencye, z ewikcyą wyżey zadeterminowaną, i warunkami prawnemi nie wydał, onych nie przyznał i w wieczyste tych Dóbr W. J. P. nie postąpił dzierżenie; Albo ia N. Summy w terminie opisanym całkowitey nie opłacił; W ów czas o takowe własnemu opisowi sprzeciwieństwo przed Sąd należny pozwany, zaręki wyżey określone Złł: Pol: N. z nakazu Dekretowego zapłaciwszy; we wszystkich wyrazach ninieyszemu Zapisowi dosyć czynić pod nieuchronną sprzeciwieństwa karą powinien będzie. A Sąd obowiązki w Zapisie tym zawarte do skutku doprowadzaiąc, Dobra wyrażone w dzierżenie wieczyste ze wszystkiemi wypisanemi po wyżey należnościami urzędownie podać, a sprzeciwka Summę umówioną zapłacić, nieodwłócznie wyrokiem swoim nakazać mocen będzie. Na pewność tego wzaiemną, iakośmy opisali ewikcyą ia N. na Maiętność moią dziedziczną N. w Woiewództwie N. a ia N. na Maiętność moią N. w Powiecie N. leżącą, wnosiemy. A w niedotrzymaniu, Sąd każdy w Wielkim Xięstwie Litews: gdzie rozprawę bez żadnych dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć winni będziemy, do zapozwania nas determinuiąc; ten nasz wzaiemny Intercyziny zapis, przy ustnie i oczewisto uproszonych od nas WW. JJ. PP. Pieczętarzach, własnemi naszemi podpisuiemy rękoma. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

FORMA

Zapisu Reformacyinego, Zastawnego, Dożywotniego.

Ja NN. wszystkie niżey wyrażone obowiązki dopełniać biorąc na mnie powinność, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym Zastawnym, Reformacyinym, Dożywotnim Zapisem W. Jeymć Pani NN. miłey Małżonce moiey danym na to: Iż ia

z zrządzenia Boskiego za zezwoleniem Rodzicielskim WW. JJ. PP. NN. poiąwszy w stan Małżeński W. Jeymć Pannę N. teraźnieyszą Małżonkę moią, z dobroczynnych tychże WW. JJ. Panów N. względów, w exdotacyi Summę Złł: Pol: NN. realnie zaliczoną, oraz kleynoty, złoto, srebro, suknie, bieliznę, konie, powozy i dalszą wyprawną ruchomość Złł: NN. sprawiedliwie wytaxowane, odebrałem. W czasie zaś pożycia naszego Małżeńskiego wzaiemnych po miłey Żonie moiey doznawszy affektów i uszanowania; na zabeśpieczenie powyższego w Dom moy wniosku, i zawdzięczenie iey ku mnie przychylności; w Summie tak za exdotacyą w gotowiźnie mnie wypłaconey, i za wyprawną ruchomość z taxy wypadłey, iako też za Reformę Prawami Kraiowemi zastrzeżoną Złł: Pol: NN. wynoszącey, a w iedną zniesioney Złł: Pol: N. Maiętność moią dziedziczną naturalnym krwi przelewem przy innych Dobrach po W. J. P. N. Oycu moim mnie dostałą N. zwaną, w Woiewództwie N. leżącą, z zabudowaniem wszelkim, z gruntami, sianożęciomi, ogrodami, puszczą, lasami, trzebieżami, wygonami, z zasiewem żytnim i iarzynnym, krescencyą, bydłem różnego rodzaiu, sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, ieziorami, rzekami, zatokami, z karczmami, z wsiami, Poddanemi w nich mieszkaiącemi i rozeszłemi, czynszami, daninami, boiarską i ciągłą powinnością, przykuplami i wszystkiemi ogólnie przynależnościami na osobliwym Inwentarzu wypisanemi, nic z niey w naymnieyszey części nie wyłączaiąc, w zastawną dożywotnią W. Jeymć Pani N. miłey Małżonce moiey wypuszczam, i przez Woźnego J. K. Mci podaię, Possessyą. Która na mocy ninieyszego zastawnego dożywotniego Zapisu, tą Maiętnością ze wszystkiemi intratami iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynaydować, nie dezoluiąc iey pod żadnym pretextem, do życia swoiego bez przeszkody odemnie i Następców moich wolna iest. A po długim życiu miłey Małżonki, gdy Pan Naywyższy Potomstwem nas obdarzyć raczy; ta Maiętność w rząd moy, a Summa na niey ninieyszeym zapisem moim upewniona, Potomstwu naszemu spadkiem naturalnym wedle przepisu Praw dostać się powinna będzie. Jeźlibym

zaś ia wprzód z tego zszedł świata, a miła Żona moia Małżeństwo powtórzyła; w ten czas Potomstwo nasze, czyli w niedostatku iego, Następcy moi, Summę wnioskową Złł: Pol: N. iuż bez opisaney Reformy zapłaciwszy, i wyprawną ruchomość, konie, powozy, oraz garderobę własną Małżonki moiey oddawszy; z pod dzierżenia iey wyrażoną Maiętność, z tym wszystkim iak iest dopiero Inwentarzem podana, oswobodzić, i do swoiey Possessyi obiąć mocni będą. A miła Małżonka moia, onę całkowicie nie formuiąc żadnych *ad fundum* pretensyów, postąpić obowiązaną zostanie. Wszakże przed wypłaceniem wnioskowey Summy i obięciem wyrażoney Maiętności, dwunasto Niedzielami urzędownie obwieścić powinni. Przeciwnie, gdy Małżonka moia zamęścia nie powtórzy; w ów czas nie tylko, że w dzierżeniu iey dożywotnim Sukcessorowie moi żadney przeszkody czynić nie będą mogli; ale też po zeyściu iey, gdy Potomstwa mieć ze mną nie będzie; ciż Następcy moi Summę wnioskową opłacą, i wyprawną ruchomość Sukcessorom lub komu prawnie ustąpi oddadzą, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae,* zapewniaiąc. Dla beśpieczeństwa zupełnego Summy opisaney, i na dopełnienie obowiązków w ninieyszym Zapisie zawartych, ewikcyą na dziedzictwo teyże Maiętności wnoszę, i w niedotrzymaniu w którymkolwiek wyrazie tego Zapisu, Sąd każdy w W. Xięstwie Litew: do zapozwania mnie i Następców moich, gdzie rozprawę bez dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć będę winien, determinuiąc, ten moy dobrowolny reformacyiny, zastawny, dożywotni Zapis, przy świadectwie WW. JJ. Panów Pieczętarzów, ręką własną stwierdzam. *Pisan w Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

FORMA

Zapisu Zrzecznego Kwitacyinego z wyposażenia.

My NN. niżey wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekaiąc, czyniemy wiadomo tym naszym dobrowolnym wieczysto zrzecznym kwitacyinym Zapisem WW. JJ. PP. NN. danym na

to: Iż my z zarządzenia Boskiego, za zezwoleniem Rodzicielskim WW. JJ. PP. NN. szlubne zawarłszy związki; z dobroczynnych Rodzicielskich łask za exdotacyą z dóbr Oyczystych i Macierzystych Summę Złł: Pol: NN. realnie w terminie ninieyszym do rąk naszych wypłaconą, osobno kleynoty, złoto, srebro, suknie, bieliznę, konie, powozy, i dalszą wyprawną ruchomość znacznie udzieloną odebraliśmy. Z którego w sposobie powyższym zupełnego nas uspokoienia, nieodzownie WW. JJ. PP. NN. Rodziców naszych kwituiąc, z dóbr Oyczystych N. w Woiewództwie N. a Macierzystych N. w Powiecie N. leżących, ze wszystkiemi przykuplami i attynencyami, i Summ Macierzystych na Maiętności zastawney N. lokowanych, tudzież dalszych wszelkich dóbr i summ Oyczystych i Macierzystych, wiecznie zrzekamy się: Żadney salwy do nich nam i Sukcessorom naszym, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae,* nie zachowuiąc. Od ścielących w stopniu naszym o tę exdotacyą, do Dóbr przez nas dopiero zrzeczonych, pretensye zastępować własnemi wydatkami obowiązuiemy się. A na pewność tego, ewikcyą na Maiętności N. w Woiewództwie N. położoney opisuiąc, za niedotrzymaniem Sąd należny do zapozwania nas i Następców naszych naznaczamy. I ten nasz dobrowolny wieczysto-zrzeczny kwitacyiny Zapis, przy świadectwie prawnie uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, własnemi podpisuiemy rękami. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

FORMA

Zapisu Obligacyinego, Inekwitacyinego.

Ja NN. poniżey wyrażone obowiązki dopełnić submittuiąc się, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym Obligacyinym, oraz Inekwitacyinym Zapisem W. J. P. NN. danym na to: Iż ia potrzebą własnych interesów moich znaglony, u W. J. P. N. wziąłem, pożyczyłem, i do rąk moich zaliczywszy odebrałem, gotowey rękodaney Summy Złł: Pol: NN. dobrą nie brakowaną

w kraiu idącą monetą *): Którą w Roku przyszłym N. Miesiąca N. dnia N. podobnież dobrą nie brakowaną wedle Praw Narodowych w Kraiu idącą monetą, przed Aktami Grodu Woiewództwa lub Powiatu N. niezawodnie całkowicie do rąk W. J. P. N. lub Zapisem osobnym umocowanego Plenipotenta wypłacić iak nayuroczyściey obowiązuie się. A ieźlibym na przerzeczonym terminie takowey Summy nie opłacił; w ów czas Dobra moie N. leżące, z attynencyami, wsiami, Poddanemi, karczmami, młynami, stawami, i dalszemi należnościami, wraz po uchybionym terminie *captato quovis tempore,* z iednym Generałem, w proporcyą procentu posiedm od sta przychodzącego W. J. Panu NN. *per Inequitationem* obeymować dozwalam. Który po obięciu te Dobra od Roku do Roku, do zupełnego Summy kapitalney przezemnie wypłacenia, przed terminem którego dwunastą Niedziel: obwieścić Jmci urzędownie obowiązuie się, *tanquam* za Prawem Zastawnym dzierżeć, onemi rządzić, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynaydować, komu chcąc w takoweyże Summie wypuścić wolen będzie. A ia w takowym dzierżeniu, że żadney przeszkody i interessowania się czynić nie będę i Następcy moi nie powinni, iak naymocniey zapewniaiąc, na beśpieczeństwo tego, ewikcyą na też Dobra wnoszę i opisuię: A wedle opisanych warunków, że wszystko ia dotrzymam, i Sukcessorowie moi ulegać będą winni, pod zaręką ważność powierzoney mi Summy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae,* zabeśpieczam. Za niedotrzymanie zaś tych wyrazów, Sąd każdy na takie Sprawy Prawami Kraiowemi dozwolony do zapozwania mnie i Następców moich, naznaczywszy; rozprawę wedle tychże Praw bez dylacyi przyiąć przyrzekam: I ten moy dobrowolny Obligacyiny, Inekwitacyiny Zapis, przy świadectwie ustnie oczewisto odemnie uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, podpisem własney umacniam ręki. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

---

*) Jeżeli kto Summę w różnych gatunkach monet pożyczać będzie, w ten czas w Zapisie Obligacyinym, też gatunki monet i ich kurs Prawem opisany wyrazić potrzeba.

FORMA

Wexlu.

W Wilnie. Dnia N. Miesiąca N. Roku N. na Złł: Pol: N.

Za Miesięcy sześć od daty dzisieyszey, to iest: Dnia N. Miesiąca N. Roku N. za tym moim iedynym własnym Wexlem do rąk W. J. P. N. albo komu ten Wexel zlecony będzie, zapłacić powinien Summę Złł: Pol: N. którey walorem odebrałem.

Akceptuię na mnie, i wszystkie Dobra moie.

W tym mieyscu podpis daiącego Wexel.

W tym mieyscu daiący Wexel, powtórnie podpisać się powinien.

FORMA

Zapisu Plenipotencyinego.

Ja NN. czynię wiadomo tym moim Plenipotencyinym Zapisem WW. JJ. PP. NN. danym na to: Iż ia w Trybunale i innych Subselliach różnych Woiewództw i Powiatów W. Xięstwa Lit: z wielą Jchmościami wiodąc procedera; A sam każdey Sprawie, przy zatrudnieniu licznemi interessami moiemi, przytomnym bydź nie mogąc; W. JP. N. do kończenia tychże procederów w Osobie moiey obrałem, i ninieyszym Zapisem ustanawiam. Który na fundamencie tego Zapisu, w każdym Sądzie, tak w dowodzie pretensyów moich, iako też w odporze na zarzuty Stron przeciwnych rozprawować się, na realności komportacyi, gdy sądzono będzie, zaprzysięgać, Dekretami oczewiście zapadłemi kontentować się, od uciążliwie ferowanych do wyższego Sądu appellować, i wszystkie pełnomocnego Plenipotenta obowiązki prawnie, iak nayskuteczniey i naypilniey dopełniać mocnym iest. Z władzy zatym sobie odemnie dopiero nadaney, cokolwiek uczyni i postanowi, to ia za niewzruszone i trwałe że dzierżeć będę, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae* przyrzekaiąc: i ten moy Plenipotencyiny zapis z moim i WW. Jchmość Panów Pieczętarzów odemnie ustnie oczewisto uproszonych podpisem, wydaię. *Pisan roku N. Miesiąca N. dnia N.*

TREŚĆ

Str.

Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce 5
Geneza regenta i pisarza hipotecznego 7
O pisarzu i regencie według uchwał sejmu Grodzieńskiego z 1793 roku 8
O przyjmowaniu aktów dobrej woli według „Urządzenia Aktowego“ . . 9
Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej 10
O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wyszkowie nad Bugiem 12
O języku polskim w dawnych aktach sądowych 14
O generale Wielkopolskim 14
O klauzuli egzekucyjnej 15
O pieczęciach rejentów na terrytorjum okkupacyjnem podczas wojny światowej 16
Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej woli 16
Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrowskiego: 18

I. KORONNYCH:

Skryptu ręcznego 19
Komplanacyi 20
Punktów do kontraktu resignationis 20
Kontraktu resignationis 21
Długu 22
Kwitu z cessją i ewikcją 24
Kwitu z procesu 26
Kwitu zaręcznego 27
Roboracyi 28
Przypisu żonie przez męża 30
Cesyi z dożywocia dóbr królewskich 31
Zapisu opieki 32

Str.
Abrenuncjacyi od substancyi rodzicielskiej przez żonę 33
Donacyi 33
Reindukcyi 36
Cessyi przysądzonego długu 37
Ewikcyi na dobrach i summach zapisanej 40
Obligu czyli zastawy 41
Zamiany dóbr 43
Darowizny wiecznej 44
Zastawy dóbr 45
Zapisania arendy 47
Wspólnego między małżonkami dożywocia 49
Kompromisu 49
Działu między sukcesorami 50
Zapisu na wyderkaff 51
Zapisu na dobrach 54
Plenipotencyi urzędowej generalnej 54

II. LITEWSKICH:

Prawa wieczystego 55
Prawa zastawnego 57
Prawa arendownego 60
Zapisu na kompromis czyli sąd polubowny 61
Zapisu intercyzyjnego o dobra na wieczność skontraktowane 64
Zapisu reformacyjnego, zastawnego, dożywotniego 65
Zapisu zrzecznego kwitacyjnego z wyposażenia 67
Zapisu obligacyjnego, inekwitacyjnego 68
Wekslu 70
Zapisu plenipotencyjnego 70

UWAGA. W pracy mej „Zarys dziejów notarjatu w Polsce“ zamieszczone zostały następujące formy w układzie X. T. Ostrowskiego: intercyzy, reformy posagu, przedaży wiecznej dóbr oraz zapisu czynszu na wyderkaff.